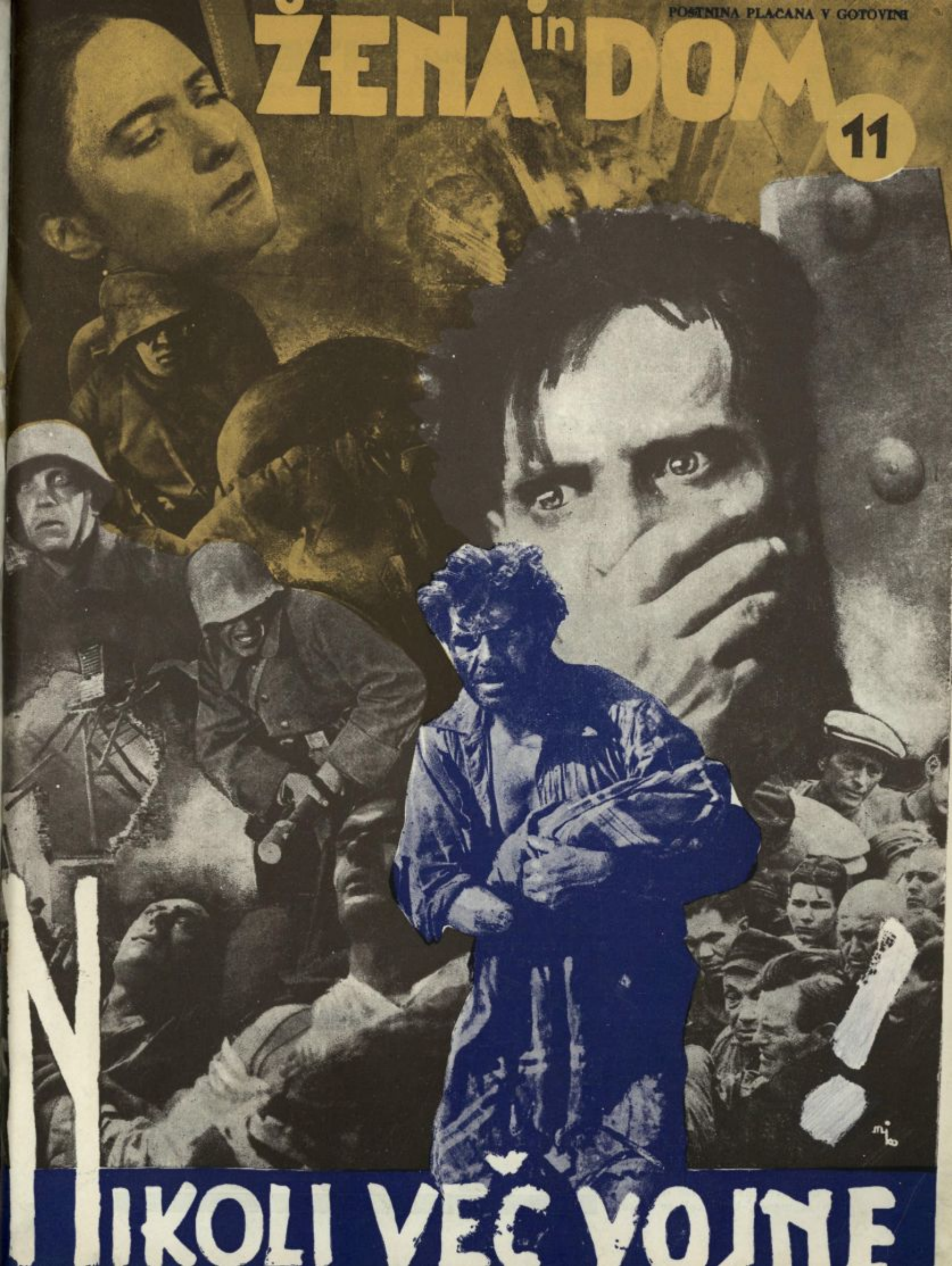

POSTNINA PLACANA V GOTOVINI

ZENA in DOM

11

N
NIKOLI VEČ VOJNE

Ali Vam je znana **NIVEA** šola za telesno vzgojo?

Biti lepa, biti vitka in ravna, stopati veselo in dobro volje, z lahkim korakom, živahno in prožno — to je želja nas vseh. Tu Vam pomaga NIVEA šola za telesno vzgojo: 12 dobro premišljenih vaj, ki jih vsaka lahko napravi. One poživljajo telo in ustvarjajo veselje do življenja in dobro voljo.

Lepa in vitka
NIVEA šola za telesno vzgojo

Ta prospek tlahko dobite v lekarnah, drogerijah in parfumerijah ali pa pri tvrdki: Jugosl. P. Beiersdorf & Co., d. z o. z. Maribor, Gregorčičeva ulica 24

Zgodba o Alibegu Kaškašiju.

V Kairi je živel mož, ki mu je bilo ime Alibeg Kaškaši. Bil je nekoliko prismojen in je pohajkoval po mestu Kairi. Mestni otroci so zmerom hodili za njim, se mu posmehovali in vpili: «Alibeg Kaškaši, Alibeg Kaškaši!» — zmerom na isti način; kamorkoli je ubiral pot, povsod so mu bili kairski otroci za petami.

Enega tistih dni je Alibegu že kar presedalo, da tekajo otroci za njim in vpijejo, pa se je sklonil, vzel velik kamen v roko in ga vrgel v gručo otrok. Kamen je zadell nekega otroka v glavo in mu napravil veliko rano. Tedaj je prišel njegov oče in videl, da je otrok težko poškodovan.

In oče je vprašal: «Kdo te je tako udaril?»

Deček je rekel: «Alibeg Kaškaši me je tako udaril.»

Ko je oče slišal otrokove besede, je zgrabil Alibega in ga zavlekel pred sodnika, češ: «Ta Alibeg je mojega sina s kamnom hudo ranil na glavi, zato sem ga pripeljal na sodišče; ti boš že vedel, kaj ti je storiti z njim.»

In sodnik je vprašal Alibega: «Zakaj si dečka brez vsakega vzroka tako udaril?»

Alibeg je odgovoril sodniku, rekoč: «Namreč, o sodnik, božji blagoslov na preroka!»

In sodnik je rekel: «Bog ga blagoslovi in mir mu bodi!»

Tedaj je Alibeg drugič rekel: «O sodnik, božji blagoslov na preroka!»

Sodnik je odvrnil: «Božji blagoslov bodi z njim in mir božji!»

Tedaj je Alibeg v tretje dejal: «O, sodnik, božji blagoslov na preroka!»

In sodnik je odvrnil: «Tisočerno bodi blagoslovljen!»

Tedaj je rekel Alibeg četrtkrat: «O sodnik, božji blagoslov na preroka!»

In sodnik se je naveličal Alibegovega vpitja, ko je tako nenehoma ponavljal: «Božji blagoslov na preroka.» Nazadnje je sodniku stvar tolikanj presedla, da je rekel: «Sit sem tvojega vpitja.»

Tedaj je Alibeg odgovoril: «O sodnik, ti si se naveličal blagoslovljati preroka — kako naj se potem jaz ne naveličam, ko vse dni vpijejo za menoj, kadarkoli se poka-

zem na cesti; ti še enkrat nisi prenesel, jaz moram pa sleherni dan tako trpeti.»

Tedaj je sodnik spoznal, da je Alibeg nedolžen, in mu je dejal: «Hva-

la lepa, Alibeg, le vrni se domov.» In oče je moral sam gledati, da je ozdravil svojega paglavca.

Taka je zgodba o Alibegu Kaškašiju.

Za to zimo prinašamo zopet novo in bogato izbiro DAMSKIH PLAŠČEV

Ta plašč iz svetlega ali temnega blaga v svoji enostavni fazoni s plišastim ovratnikom je vedno modern in eleganten

Din 340'-

Najnovejša fazona z golobjim ovratnikom iz pravega krzna in iz Honespun blaga

Din 890'-

Plašč iz desinirane blaga nove fazone, ovratnik in revera iz astrahana

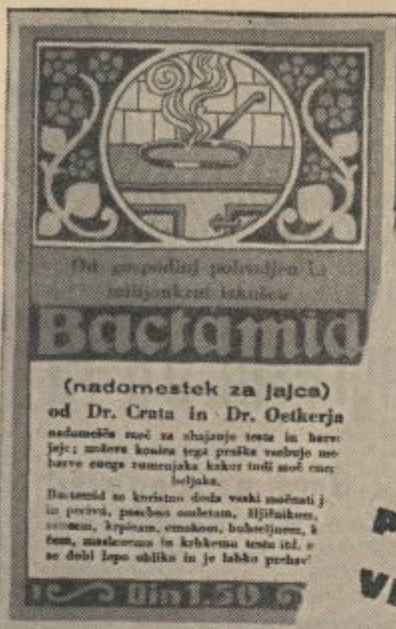
Din 990'-

TIVAR

GOSPODINJE!

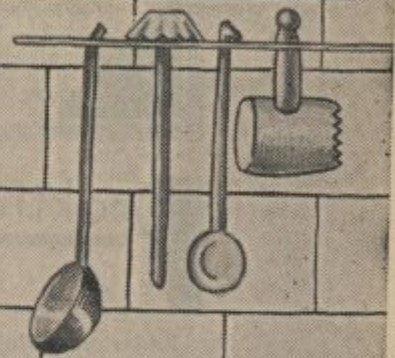
PRAVA DOMAČA
JED LE S PRAVIM
DOMAČIM IZDELKOM.

Dr. Crata in Dr. Oetkerja
Bactamid
(nadomestek za jajca)
od Dr. Crata in Dr. Oetkerja
nadomeča moč za stajanje testa in hlev-
jeje; molere kosine tega praška vsebuje mo-
bave enega rumenjaka kakor tudi moč rum-
bejaka.
Bactamid se kristno doda vashi močnati j-
in pečivi, pasčos omeletam, bljstikam,
svojim, krpjavim, vinskiem, bubeljnom, k-
tem, maslacem in krahovni testu itd. v-
se dobi lepo oblika in je lahko prehav-

OETKER-
JEVA SVETLA
GLAVA.
1884-1922
Dr. Oetker-jev
PRIPOMOČEK
ZA
VKUHAVANJE
za gospodinjo.
Vsebinsko tega zavolika uporabljene po
osvojenem navodilu, da se iz vkuha-
nega svin. želez. marmelade, sad-
nega sokova, kumarom in slivom
stalnost in zabraniti vlik kvartanje po
prijavni ter kistulo.

JUGOSLOVANSKA TVORNICA

D. A. OETKERJA

Nadalje proizvajamo še:

pudinge

kreme

šartlje

itd.

OETKER-
JEVA SVETLA
GLAVA.
1884-1922
Doktor Oetker-jev
pecilni prašek
je najboljši
Zakonito zaščiten pod
imenom
Backin

OETKER-
JEVA SVETLA
GLAVA.
1884-1922
Dr. A. Oetker-jev
vanilinov sladkor
za kuhinjo.
Ta zavitek zadostuje, da začne velik puding,
krema, kulač ali 1 liter likerja prijeten
vaniljev aroma.
Vsebinsko tega zavilika nadomestuje 2-3 struke
dobre vanilije.

OD DOBREGA K NAJBOLJŠEMU

ste se napotili, ako greste izbrat
blago za plašč, zimsko suknjo,
obleko in manufakturo sploh k tvrdki

NOVAK-LJUBLJANA, Kongresni trg 15

pri nunski cerkvi

Nudimo ogromno izberol

Smo najcenejšil

Na primer: Flanele za perilo . po Din 7.— 9.— 12.—
Barhenti za obleke " " 12.— 15.— 18.—
Volneno za obleke " " 21.— 34.— 42.—
Za dam. plašče voln. " " 48.— 64.— 98.—

Kamgorni . . . Din 98.— 128.—
Double . . . " 86.— 124.—
Sportštof . . . " 70.— 136.—
Modne hlače " 68.— 198.—

Praktični nasveti

Kadar nalivate v tenke porcelanaste skodelice vroč čaj, se vam je gotovo že kdaj zgodilo, da je skodelica počila. To lahko preprečite, če postavite v skodelico kovinasto žličko, preden začnete nalivati čaj. Kovina potegne vročino nase, in s tem je nevarnost odstranjena.

Kozarci za vkuhanje sadja in zelenjave tudi kaj radi počijo, če jih napolnimo z vročo tekočino. Tega se lahko ognemo, ako ovijemo kozarec s krpo, ki smo jo namočili v vroči vodi. Tudi pod kozarec moramo položiti krpo, namočeno v vroči vodi.

Lesene žlice, ki so pri vkuhanju sadja potemnele, obelimo takole: žlice položimo za teden dni v mrzlo vodo, ki smo ji primešali nekaj sode. Vodo moramo dvakrat do trikrat premeniti, in žlice postanejo spet bele.

Svetli klobuki, čepice in baretki iz klobučevine se prav radi zamažejo. Očistimo jih lahko sami. Kupiti moramo najfinejšega steklenega papirja; če lahko drgnemo z njim po klobučevini, postane hitro svetlejša in čista.

Mačke ne pridejo v jedilno shrambo, če posujemo police v shrambi s svežimi ali posušeni robidami.

Plošča na štedilniku iz litega železa ne počni, če jo, kadar postane od vročine rdečkastorjava, nekajkrat po mažemo z mastjo.

V kotlu ne bomo nikoli imeli kotleca, če položimo vanj košček marmorja, ki potegne nase vse apno, kar ga je v vodi.

Srebrnino zelo lepo očistimo s tobačnim pepelom ali s premogovimi sajami. S tem sredstvom spravimo iz srebrnine vsak madež.

Stara gos ne tekne tako dobro kakor mlada — to ve vsaka gospodinja. Ne ve pa, kako se dožene njena starost. To ni tako težavno. Mlada gos

ima bledordeč ali bledorumen kljun. Noge ima blede, kremplje pa še ostre in neobrabljene. Obroč okoli oči in zenice so pri mladi gosi še bele, pri stari pa rumene. Perutnici sta pri mladi goski mehki, prav tako tudi goltanec, ki se da prav lahko stisniti. Kupiti ne smemo gosi, ki ima razmrščeno perje in bled, belosiv kljun. Če kupimo že zaklano, oskubeno gos, ne sme biti njena koža blede, višnjevkaste barve. Pri res tolsti gosi se dolgo poznajo vtiski prstov, ker se naredo tam jamice. Če je pa gos samo napihnjena, se jamice hitro spet izravnavajo.

Varčna gospodinja pere vedno le z Zlatorog-ovim milom, ker si vsled njegove izdatnosti prihrani denar in ker je zaradi njegove velike čistilne moči kljub manjšim stroškom njeno perilo vedno lepo in čisto. Gospodinja, ki zna obračati denar, trdi: «Le Zlatorog milo da belo perilo!» In to je tudi res. Samo enkrat preizkusite Zlatorog-ovo milo in nikdar več ne boste prali drugače kakor le z Zlatorogom. Zahtevajte pri svojem trgovcu vedno izrecno le Zlatorogovo milo!

NARAVA - NAJVEČJA ČARODEJKA -

ima v svojem rastlinskem kraljestvu neizmerne zaklade zdravilnih rož. Med temi so bile in so najbolj čislane kamilice. Moderna kozmetika je na podstavi stoletnih izkušenj ustvarila iz njih in iz rastlinskih maščob

univerzalno KAMILA KREMO, ki predstavlja najpopolnejši preparat za nego kože.

KAMILA KREMA varuje kožo pred znaki staranja in boleznimi, ker jo hrani, osvežuje in čisti vse neznage iz notranjih in zunanjih plasti. KAMILA KREMA se izborno obnese pri lišajih, izpuščajih, vnetjih, pri suhem ali mastnem lésku kože, nosni rdečici, žuljih, opeklinah, ranah, ozeblinah, volku in pri vseh kožnih poškodbah.

Utrijajte in varujte obraz in roke pred mrazom, vlago in vetrom s KAMILA KREMO!

Dobiva se povsod. Orig. škatlica Din 10.—. Glavna zaloga v Ljubljani: „Venus“, pred pošto.

Razpošilja: LEKARNA J. OBLAK, Št. Vid nad Ljubljano.

A N E K D O T E

Ko bi

temnolaske to vedele...

Roosevelt in časnika.

Malo preden je bil Roosevelt izbran za predsednika ameriških Združenih držav, mu je poslal neki časnika kopico vprašanj s prošnjo, naj nanje odgovori.

Nekatera vprašanja so bila čudna, prav ameriška. Eno se je glasilo: «Na kaj mislite, kadar se brijete?»

Roosevelt je nekaj časa premišljal, potem pa je pod vprašanje napisal:

«Na svojo brado!...»

Podpis.

Neki trgovec z umetninami je imel v svoji zbirki Böcklinovo sliko, ki je bila sicer zelo lepa, a brez umetnikovega podpisa. Če bi bila podpisana, bi bila pa seveda dosti več vredna. Zato je dal sliko fotografirati in prosil Böcklina za naknaden podpis.

Böcklin je odgovoril: «Da, slika je res moja, toda za podpis zahtevam 500 mark.»

Trgovec mu pa ni poslal 500 mark, ampak samo tole pismo: «Ker je 500 mark zame precejšnja vsota, se moram vašemu podpisu žal odreči. Pač pa sem si dovolil nalepiti vaše potrdilo o pristnosti slike zadaj na platnu.»

Ljudska radovednost.

Ko je angleški diktator Cromwell vkorakal v London, je bil njegov prihod pravi sprevod zmage. Eden izmed spremljevalcev je Cromwella opozoril, kakšne množice so se zbrale, da bi ga počastile.

Cromwell pa je ostal hladen in je odvrnil:

«Ko bi me vlekli na morišče, bi ne bilo ljudi nič manj!»

Čas Pierponta Morgana.

Pierpont Morgan ne mara nečesa: intervjujev. Zato je dal ob svojem prihodu v London sporočiti nekemu časnikarju, ki bi bil rad z njim govoril, da je vsaka minuta njegovega življenja vredna 250 šilingov (3000 dinarjev). Časnikar pa mu je brez besede poslal ček za 500 šilingov in je bil takoj sprejet.

«Kaj pa bi radi, gospod?» ga je vprašal Morgan, ko je stopil v njegovo sobo.

«Samo nekaj vam bom povedal. S svojim založnikom sem stavil 1000 šilingov, da me boste sprejeli. Ker sem dal 500 šilingov vam, mi jih ostane še 500. Zato sem zaslužil tole minuto še enkrat toliko kakor vi. Good morning, Sir!»

To je rekel in šel.

Nova znamka v spomin na razorožitveno konferenco.

O priliki razorožitvene konference v Ženevi je izdala Švica spominsko znamko, ki nam kaže zlomljen meč, na katerem sedi bel golobček z oljkovo vejico v kljunu, ki predstavlja simbol miru.

Alfred Nobel, izumitelj dinamita, je nekoč rekel: «Z dinamitom nisem mislil uničevati življenj. Hotel sem, da bi ga ljudje uporabljali pri vrtanju predorov, odstranjevanju skal in v podobne namene.» Da so ljudje uporabljali njegov izum za moritev in vojno, ga je mučilo do zadnjega trenutka življenja. V odkup za svoj strahotni izum je ustanovil tako imenovano «Nobelovo ustanovo», ki podeli iz obresti podarjene glavnice vsako leto po pet nagrad. Ena izmed njih je namenjena tistemu, kdor v tistem letu največ stori za pospešenje pobratimstva med narodi, in zato jo imenujemo «mirovno nagrado».

Vi radi pogledate druge temnolaske; ker Vam ugajajo njih lasje zaradi njih posebne lepote. „Kaj le delajo?“ si mislite. V resnici pa je tako lahko doseči lepe kostanjeve lase: če si jih redno umivate z Brunetaflorom.

Brunetaflor deluje naravno in na svoj posebni način, ker ima v sebi hequil. S tem je posebno poudarjena kostanjasta barva — barvna snov temnih las. Lasje dobe čudovit blesk in nenavaden lesk!

Zajamčeno
brez sode in brez ke-
mičnih barvil.

ELIDA SPECIAL SHAMPOO

BRUNETAFLOR

Ohranite svojm zobem

njihovo naravno lepoto ravnajoč se točno

po teh navodilih:

1. Še danes izrežite spodaj natisnjeni bon za eno tubo Chlorodont-a kot poskušnjo in ga pošljite tvrdki TVORNICE ZLATOROG, MARIBOR.

2. Kakor hitro to tubo prejmete, prenehajte uporabljati svojo dosedanjo zobno pasto in napravite poskušnjo s Chlorodontom.

3. Denite zvečer in zjutraj na suho ščetko 2-3 cm zobne paste Chlorodont.

4. Čistite zobe močno v vseh smereh, zlasti tudi med zobmi.

5. Zdaj šelej umočite ščetko v vodi ter si še enkrat temeljito očistite zobe.

6. Končno si skrbno izplahnite usta, še najboljše z ustno vodo Chlorodont.

Prej ko v 4 dneh bodo imeli Vaši zobje zopet svojo prvotno lepoto.

Zobna pasta: Velika tuba Din 13-
mala tuba Din 8-

Ustna voda: Vel. steklenica Din 30-
mal. steklenica Din 16-

19

BON

Za izrezanje po gornjem navodilu.

Pošljite mi za poskušnjo eno tubo zobne paste Chlorodont in sicer brezplačno in brez najmanjše obveznosti z moje strani.

Ime: .....

Kraj: .....

Ulica: .....

žena in dom

REVIJA ZA SLOVENSKO ŽENO ŠTEV. 11 NOVEMBER 1934 LETO V

Drage naročnice!

Ta mesec praznujemo dan miru, zato smo tudi posvetili nekaj člankov mirovnemu vprašanju. Zakaj, komu na svetu je več do tega, da se obvarujemo vojne, kakor prav materam in ženam! Čujste, kako so angleške matere in žene lani manifestirale za mir.

Odkar se je končala svetovna vojna, so v Angliji vsako leto dne 11. novembra prodajali na ulicah rdeče papirnate cvete. Izkupiček je bil namenjen vojnim žrtvam — nesrečnim invalidom, ki so jih ljudje kaj hitro pozabili. Rdeči papirnati cveti naj bi ljudi spominjali krvavih ran. Lani so pa angleške matere in žene sklenile, da ne dovolijo več prodajanja rdečih cvetov, ki obujajo spomin na krvave žrtve, češ da je ta spomin premalo strašen, da bi odvrčal ljudi od vojne. Terjale so, naj se odslej prodajajo na dan miru beli papirnati cveti kot simbol materinstva. In sleherni, kdor bo kupil bel cvet, naj se spomni nesrečnih mater, ki jim je vojna pobrala sinove. Hkratu pa naj bi bila bela barva simbol miru in čiste ljubezni. Ljudje naj bi se ljubili med seboj kakor bratje, ne glede na narodnost in vero.

Tako bi morale storiti tudi vse naše matere in žene. Čeprav ne prodajamo pri nas ne rdečega ne belega cvetja, bi se morala na dan miru sleherna žena in sleherna mati spomniti tega, da lahko prinese v svojo rodbino duha miru; da lahko s pametno in mirno besedo privede svoje otroke do tega, da bodo ljubili vse narode. Če bi vse žene in matere na svetu tako storile, bi ne bilo vojne nikdar več.

Uredništvo.

imenu otrok — razorožite se!

Švedska pisateljica Selma Lagerlöfova je leta 1932. poslala razorožitveni konferenci v Ženevo spomenico z naslovom: *«V imenu otrok — razorožite se!»*

Gospa Lagerlöfova se med drugim sklicuje tudi na slike avstrijskega umetnika Arturja Stadlerja, ki kažejo trpljenje otrok v vojni dobi. Pod sliko, ki prikazuje smrt otroka, ki je podlegel strašnim naporom na begu, stojijo besede: *«Da ne bi bila moja smrt zaman!»* Svojo spomenico končava slavna pisateljica takole:

«Nikdar ne pozabimo tistih tisoč in tisoč otrok, ki so med vojno izgubili starše in domače ognjišče in so morali pred sovražnikom sami bežati na tuja ozemlja. V imenu teh ubogih otrok vas rotimo in v imenu vseh, ki so morali zaradi vojne prebiti toliko gorja!»

oliko ljudi je bilo ubitih v raznih vojnah

Oglejmo si najprej svetovno vojno, ki jo vsi še dobro pomnimo in ki še zdaj čutimo njene težke posledice v gospodarskem življenju.

V svetovni vojni je bilo ubitih skoraj 13.000.000 ljudi. Razen tega so oblasti proglasile več ko 3.000.000 ljudi za pogrešene. Ali so ostali kje v ujetništvu ali so težko ranjeni umrli v samotni, tega nam ne ve nihče povedati. Mirno jih lahko prištejemo k mrtvim. Iz vojne se je vrnilo 5.500.000 težkih invalidov. K le-tim prištevamo slepce in siromake, ki jim manjkata obe nogi ali obe rcki, ali pa tiste, ki so bili ranjeni v hrbtenico in so ostali hromi za vse življenje. Koliko pa je bilo takih, ki jim manjka samo ena roka, ali pa ena noga, ali prst na roki? In takih, ki so dobili strel v pljuča ali v stegno? O teh milijonih in milijonih ranjenecv statistika sploh ne govori.

Napoleonovi bojni pohodi so zahtevali skoraj 2.000.000 človeških žrtev. Dva milijona ljudi je moralo dati življenje, da je en sam Korzičan ustregel svojemu častihlepju in svoji želji po oblasti!

V vojnah za ameriško neodvisnost je bilo ubitih 750.000 ljudi.

Rusko-japonska vojna (leta 1904—1905) je zahtevala 600.000 življenj.

Starejše vojne kažejo manj mrtvih, ker tehnika še ni bila tako razvita. Tedaj še niso poznali strelskih jarkov, plinskih napadov, topov, ki bi streljali na take razdalje, tankov, oklepnih avtomobilov in vlakov in bojnih letal.

Ali si 'ahko predstavite, koliko žrtev bi terjala nova vojna v sedanjih časih, ko je tehnika na višku in ko beremo vsak dan o novih pogubnih iznajdbah?

Ustanovitelj „Rdečega križa“

Kdo izmed vas ne pozna rdečega križa na belem ozadju, ki pomeni pomoč in nego bolnim in ponesrečenim? Ni bilo zmerom tako, da smo pomagali bolnim ljudem in da smo stregli ranjenemu sovražniku prav tako kakor vojaku iz svoje lastne armade. Šele sedemdeset let je tega, kar se je to prvič zgodilo.

Vsak ranjeni vojak, ki so ga od leta 1864. sovražniki pobrali in zanesli v bolnišnico, se mora zahvaliti za svoje življenje Švicarju Henriju Dunantu. Ta je bil tisti, ki je izpremenil besede «ljubite svoje sovražnike» v dejanje. Ta dobrotnik človeštva je ustanovil «Rdeči križ» in vzel za znamenje te ustanove obrnjene barve svoje dežele. (Švicarska zastava je rdeča in ima na sredi bel križ, Dunant je pa vzel križ kot znamenje miru in sprave in se z barvami obenem spomnil domovine.)

Henri Dunant se je rodil leta 1828. kot potomec stare švicarske rodbine. Vse svoje življenje je posvetil bolnim in nesrečnim. Bil je član društva slepih in se kot tak neprestano ukvarjal z mislijo, kako bi ustanovil društvo, ki ne bi priznavalo razlike narodov, dežel, držav in ver, ampak bi mislilo edino na to, da je treba pomagati človeku. Svoje načrte je leta 1864. uresničil.

Po bitki pri Solferinu (leta 1859.) je spisal knjigo o trpljenju ranjenih vojakov, obenem je pa tudi opisal, kako slabo je poskrbljeno na fronti za nego ranjenecv in bolnikov. Predlagal je, naj bi sovražnega vojaka v trenutku, ko ranjen obleži, sprejeli za svojega in mu prav tako pomagali, kakor pomagamo svojemu. To je bila za tisti čas popolnoma nova misel, ki je povsod zbudila veliko pozornost. Tedanja nem-

ška kraljica in francoski cesar Napoleon III. sta se zanimala za Dunantovo idejo in po mnogih ovirah je prišlo leta 1864. v Ženevi do znamenitega sklepa, ki je pod imenom «ženevske konvencije» pretresel svet. V tej ženevski konvenciji so sklenile evropske in mnoge izven-evropske države, da bodo v vojni stregle ranjenim in bolnim vojakom brez ozira na njihovo državljanstvo in ščitile zdravnike, strežnice in strežaje, ki bodo na bojiščih opravljali svoj posel. Prav tako so sklenili, da ne sme nihče obstreljevati zgradbe, ki nosi znamenje Rdečega križa.

Za ta sklep smo dolžniki Dunantu. Ko je dosegel svoj namen, je neprestano delal na to, da bi izboljšal ustanovo in jo razširil. Žrtvoval je temu gibanju vse svoje imetje. Dolga leta je živel v pomanjkanju v majhnem kraju v Švici, dokler ni leta 1901. dobil Nobelove mirovne nagrade v priznanje za svoje delo. Ta nagrada mu je omogočila, da je zložno preživel zadnja leta. Umrli je leta 1910., njegova ideja se je pa širila in se še širi po vsem svetu.

oderna tehnika v Marsovi službi

Kakor: Damoklejev meč visi nad nami pošast bodoče vojne, ki ne bo vojna junakov, ampak vojna tehnikov. Če listaš dnevnik, revije, ilustracije, knjige, povsod naletiš nanjo. Iz kinov in gledališč, s predavanj in društvenih prireditiv jo vlačijo ljudje s seboj za svoja stalna omizja po gostilnah in kavarnah, kjer še naprej napihujejo in iznakažajo njen že itak dovolj strahotni lik. Še v zatišje domov jo prinašajo s seboj, da se otrokom že v najnežnejših letih vtisne v dušo njena pošastna podoba.

«Da, da, bodoča vojna bo nekaj strašnega!» blisne človeku vsak čas skozi možgane. In kakor rečeno: ta vojna v vsej svoji grandioznosti ne bo prav nič junaška. Nihče ne računa na kakega Cezarja ali Napoleona, na genialnega vojskovodjo, ki bi mogel s svojo nadpovprečno strateško sposobnostjo ali močnim sugestivnim vplivom na množico odločati v tej moriji. Ne. Niti vojaški hrabrosti si ljudje ne upajo več popolnoma zaupati. Kako neki, ko pa v besedah: kemična, plinska, bakterijska vojna, smrtni žarki, radijske ladje, letala in torpedi ni niti za atom človečnosti več.

Bodoča vojna se nam prikazuje le še kot matematično strogo organizirana fizikalno-kemična morija, v kateri si bo tisti priboril več zaslužnih križcev in medalj, kdor bo omenjeni stroki teoretično in praktično bolje obvladal, to se pravi: tisti, ki bo imel več in bolje organiziranih znanstvenih laboratorijev, pa močnejšo industrijo. Junaka in njegov meč bo izkušala popolnoma nadomestiti moderna tehnika. Seveda se ji to ne bo docela posrečilo že v nekaj letih ali desetletjih, toda nekoč v bodočnosti bo pa človek v vojni prav gotovo degradiran na nivo klavrne žrtve, ki se bo morala pustiti zaklati od kakega stroja ali kemikalije.

Moderna tehnika ne pozna v ustvarjanju novih še bolj učinkovitih in še bolj brezdušnih mehaničnih in kemičnih rabljev nobenega oddiha in nobenih meja. Pri vsem tem pa je tehnika sama po sebi popolnoma ne-

dolžna. Da se v tako pretirani meri izrablja v vojne namene, je kriva obča psihoza sedanjega človeka, ki mu vojna pošast sedi za vratom, pa ga je neprestano strah, da bi ne bil v kritičnem trenutku šibkejši od sosedu. In zaradi tega je vpregel tehniko namestu v mirno civilizatorično delo v vojno industrijo, da mu pomaga skovati čim trdnejši obrambni oklep in čim boljše napadalno orožje.

Vojna industrija še nikoli ni bila tako dobro zaposlena kakor zdaj. Armade znanstvenikov in tehnikov iščejo po laboratorijih zmerom novih ubijalnih mehanizmov ter fizikalnih, kemičnih in bioloških pripomočkov za uničevanje. Na stotine novih izumov se preštudira vsak dan, in kdor pride z dobro idejo, kako in s čim opremiti armado, da bo močnejša od druge, bo zmerom z veseljem sprejet.

Zlasti velik prevrat je povzročila moderna tehnika v gradnji vojnih ladij in v vojnem letalstvu. Pri vojnih ladjah se v čedalje večji množini uporabljajo lahke kovine, zlasti aluminijeve in magnezijeve zlitine, čim lažje je namreč zgrajen trup ladje, tem bolj se ladja lahko oboroži z večjim številom težkih topov. Nemcem, ki po mirovnih pogodbah ne smejo imeti težkih bojnih ladij, se je n. pr. posrečilo z izdatno uporabo lahkih kovin konstruirati lahke križarke, ki se v orožju lahko kosajo s težkimi angleškimi in francoskimi bojnimi ladjami.

Razen napadalne moči izkuša moderna tehnika zagotoviti ladjam tudi uspešno obrambo. V to svrhu so bili konstruirani nešteti precizni aparati, ki s pomočjo zvočnih valov že na prav veliko razdaljo signalizirajo bližanje podmornice. Zelo občutljivi podvodni mikrofoni prestrezajo rahle zvoke, ki jih povzroča tek električnih motorjev na podmornici in preko električnih ojačevalcev sprožijo signalne naprave. Za odkrivanje min, ki so ladjam najbolj nevarne, je izumila tehnika aparate, ki delujejo na principu zvočnega odmeva. Z nekakšnimi podvodnimi sireni

proži ladja v vodi pred seboj močne zvočne stresljaje, in če ti zadenejo na mino ali drugo oviro, se odbijajo nazaj proti ladji, kjer jih registrirajo mikrofoni. V skrajni sili se ladja na umiku lahko zmerom skrije za oblake umetne megle.

Zelo velik pomen bodo imele v bodoči vojni tudi brezžično krmarjene vojne ladje, v prvi vrsti manjše edinice, zlasti pa torpedi, ki pred-

stavljajo v tej opremi orožje, katere-
mu se ladja skoraj ne more ogniti.
V zvezi z brezžično krmarjenimi tor-
pedi je treba omeniti tudi peklenski
izum Japoncev, ki nameravajo v bo-
doči vojni na morju uporabljati žive
torpede, projektile, ki jih bodo vo-
dili ljudje, slepo žrtvujoč lastno živ-
ljenje proti sovražni ladji.

Pravijo pa, da se bodoča vojna ne
bo odločila niti na kopnem niti na
morju, ampak v zraku. Glede na vel-
kanski napredek letalske tehnike
je ta prognoza prav verjetna. Med
primitivnimi letali svetovne vojne in
dandanašnjimi letječimi trdnjavami
je prav taka razlika, kakor med
Nelsonovo leseno »Victory» in seda-
njim jeklenim dreadnoughtom. Zla-
sti moderna bombna letala so teh-
nične mojstrovine, kakršnih bi si
človek pred leti niti v fantaziji ne
mogel zamisliti. Grade se kolosi, ki
se z motorno silo nekaj tisoč konj-
skih sil lahko dvignejo več kilo-
metrov visoko nad zemljo s tovorom
5.000 do 10.000 kg bomb in katerih
akcijski radij znaša preko 1.000 km.
Moderna bojna letala niso več oprem-
ljena samo s strojnici, ampak se

čedalje česče oborožujejo tudi že s
topovi malega kalibra, tako da lahko
posežejo v boj na mnogo večjo raz-
daljo kakor doslej. Veliki napredek
v gradnji bojnih letal je v prvi vrsti
pripisati uporabi lahkih kovinskih
zlitin, ki jih je sestavila moderna
tehnika v zadnjih letih.

Ker je bombardiranje iz zraka
najbolj učinkovito, kadar pride iz-
nenada, si tehnika na vso moč pri-
zadeva, da ustvari bombna letala, ki
bi bila sposobna za nočne polete.
Ker se pa pilot v temi ne more
orientirati po zemlji, je bilo treba
konstruirati celo vrsto aparatov za
tako imenovano slepo letenje. Za
kažipot služijo letalu brezžične po-
staje, ki oddajajo na poseben način
kombinirane znake, po katerih lahko
vodnik uravnava pravo smer. Polo-
žaj letala v zraku pa se spet re-
gistrira na vrsti instrumentov, ki
kažejo pilotu, ali drži letalo v pravi
legi ali ne. Nočna bombna letala je
tehnika zdaj že tako izpopolnila, da
so n. pr. zadnji improvizirani nočni
napadi na London in Pariz popol-
noma uspeli in se niti eno letalo v
temi ni ponesrečilo.

Za obrambo v zraku je konstrui-
rala tehnika lovska letala. Najmo-
dernejše vrste med njimi bi še naj-
točneje označili za leteče motorje.
Niti trupa niti kril pri njih ni mnogo
videti, ker odpade večina gmote na
sam motor z nekaj stotinami konj-
skih sil. V nekaj minutah se ta le-
tala lahko zavrtajo do višine Mount
Everesta in dosejajo brzine več sto
kilometrov na uro. Glavno orožje
teh letal so strojnice, ki streljajo
skozi propeler. Okretnost in brzina
teh letal je nepopisna, a bi lahko
bila še večja, če bi konstrukterji ne
zadeli na neprekoračljivo mejo, ki
jo postavlja omejena odpornost člo-
veškega organizma. Tako naglega
izpreminjanja višine, zlasti pa cen-
trifugalne sile, ki nastopa pri okret-
tanju, namreč človeški organi ne
morejo dalje časa prenašati brez
kvarnih posledic. Za vodnike takih
letal so sposobni samo ljudje izred-
no močne telesne konstitucije.

Najučinkovitejše orožje letal so
bombe. Izpočetka so se spuščale
bombe kar na oko na izbrani cilj in
je seveda glede na veliko višino le
malokatera zadela natanko tja, ka-
mor je bila namenjena. Zdaj pa je
tehnika že izumila precizne priprave
za lansiranje bomb, tako da je dan-
danes bombardiranje najmanj tako
natančno kakor n. pr. obstreljevanje
s topovi. Tudi same bombe so se vi-
soko »razvile«. Iz pihlevnih bombic,
ki so lahko prebile hišni krov in
morda še eno ali dve nadstropji, so
zrasli po več sto kilogramov težki
projektili, ki lahko do tal porušijo
cel blok hiš naenkrat. Nevarnejše
od rušilnih bomb pa bodo seveda

*Slika nam kaže mater Božjo in mater
v bodoči vojni.*

plinske in zažigalne bombe. Slednje so napolnjene samo z manjšo količino eksplozivne snovi, ki zadostuje, da se bomba razpoči in da se osvobode v njej spravljene kemikalije, ki začno razvijati strupene pline oziroma zažigalne plamene. Probojna sila modernih letalskih bomb je tolikšna, da navadne kleti nikakor ne bodo dovolj varne pred njimi, marveč bo treba sezidati za civilno prebivalstvo posebna zaklonišča pod zemljo, kar je naloga gradbene tehnike.

V Parizu prav zdaj resno razmotrivajo načrt, po katerem naj bi se za zaklonišča pred letalskimi napadi preuredili tuneli pariške podzemljске železnice. Rovi naj bi se v prvi vrsti tako razširili, da bi bilo v njih poleg tirov za podzemljsko železnico še prostora za vozno cesto in široko ulico za pešce. Rovi bi se morali prezidati v dve nadstropji, razen tega pa bi se na levi in desni predelili z navpičnimi stenami, za katerimi bi se dovajal v obljudeni del tunela očiščen zrak iz posebnih ventilacijskih central. V tem podzemlju bi bilo prostora za ves Pariz. Večina rogov bi imela izhodišča daleč na mestni periferiji, tako da bi se prebivalstvo ob napadu lahko varno spravilo iz mesta na deželo. Pariški načrt bi bil seveda idealen za vsako večje mesto, vprašanje je samo, kje vzeti milijarde za tako ogromne investicije.

Kot najučinkovitejše sredstvo pred zračnimi napadi veljajo še zmerom obrambni topovi. To orožje se je razvilo v zadnjih letih do izredne

Bodoča vojna furija.

popolnosti. Medtem ko je bilo treba, kakor kaže statistika, še med svetovno vojno nekaj tisoč strelav za vsak zadetek, zadevajo sedanji brzostrelni obrambni topovi že zelo zanesljivo, neglede na to, da se je brzina letal in višina, v kateri seadržujejo, zelo povečala. Tehnika je namreč mimo tega, da je izboljšala same topove, ustvarila tudi še celo vrsto optičnih in akustičnih pomočkov, ki nekako imaginarno zapletejo

letalo v ognjeno mrežo, iz katere se prav težko brez škode izmota. Za nočne letalske napade so n. pr. izumili poseben žaromet, ki ne meče enotnega snopa žarkov proti nebu, marveč več drobnejših svetlobnih stožcev, in če zaide letalo mednje, se s pomočjo odbojne svetlobe, ki deluje na svetlobno električno celico, avtomatično sproži top točno o pravem času. Druge priprave, ki omogočajo natančno namerjanje to-

pov na letala, delujejo spet na akustičnem principu. Takih sistemov je mnogo in lahko se trdi, da grozi bombnim letalom večja pogibel od obrambnih topov kakor pa od lovskih letal.

O plinski vojni in njenih grozotah se je že toliko pisalo, da se o tem ne izplača več izgubljati besed. Širijo se fantastične vesti, da se je kemični industriji posrečilo sestaviti strupene pline doslej neslutene učinka, kar pa ne more držati, ker so kemiji že dolgo znane vse prvine, ki bi se mogle upoštevati pri izdelovanju takih plinov. Kar bo v bodoči vojni drugače, bo v prvi vrsti tehnika plinskih napadov, o kateri pa se redko kaj zve med svetom.

Najbolj priljubljen predmet za fantaziranje o bodoči vojni pa so slej ko prej smrtni žarki, nevidni prameni nekih tajinstvenih sil, ki lahko na velike daljave ustavljajo letalske in avtomobilske motorje, zažigajo eksplozivne snovi in tudi neposredno ubijajo. Ne mine mesec, da bi se ne pojavile v časopisju vesti o kakem novem odkritju tajinstvenih smrtnih žarkov, ki so neprimerno močnejši od vseh poprejšnjih. Še nedavno nas je prav naš slavni rojak Nikola Tesla razveselil z vestjo, da se mu je posrečilo najti smrtno žarke, s katerimi bi lahko v minuti pokončal cele armade oziroma bi jih lahko napravil imobilne, tako da bi do vojne vobče ne moglo priti. Tesla pa slovi ne samo kot zelo učen mož, marveč tudi kot človek izredno močne fantazije. Toda za oblaki fantazije se zmerom skriva

košček realnosti, in dejstvo je, da so smrtni žarki v resnici mogoči. Vse vrste žarkov, ki jih poznamo, so namreč pri zadostni jakosti smrtni. Gre torej le za to, da se ti žarki s primerno jakostjo namerijo na najbolj občutljivejša mesta, pa prinašajo smrt in razdejanje. Problem proizvodnje žarkov tolikšne jakosti bosta znanost in tehnika brez dvoma rešili že v najbližnji bodočnosti, in takrat utegnejo postati smrtni žarki res tisto strašno orožje, ki nam ga dandanes slika fantazija.

Dotod smo omenili le nekaj večjih primerov, ki kažejo nujni vpliv moderne tehnike na bodočo vojno. Dotaknili smo se samo njenega neposrednega vpliva na preosnovanje orožja. Njen posredni vpliv je pa še

dosti večji in bolj mnogostranski. Tu bi bilo treba v prvi vrsti omeniti borbo za avtarkijo, ki jo vodijo dandanes domala vse države na svetu in ki bi bila brez visoko razvite tehnike iluzorna. Pridobivanje umetnega kavčuka, izdelovanje bencina iz premoga, sintetično proizvodnje dušikovih spojin iz zraka itd., vse to so umetno ustvarjene panoge proizvodnje, ki so nujno potrebne za vsako izolirano državo v primeru vojne, dočim so v mirnem času svetovni gospodarski organizaciji prej škodljive kakor koristne. Takih primerov bi lahko navedli še veliko število, vendar pa že ti zadosti jasno kažejo, kako moderna tehnika sodeluje v enaki meri pri ustvarjanju kakor tudi pri rušenju naše civilizacije in kulture. —jč.

Aristide Briand

Kadar praznujemo dan miru, ne bi smeli nikoli pozabiti pokojnega Aristida Brianda, ki je bil največji pacifist. Vsa Francija ga je imenovala «Očeta miru», zakaj vsi so poznali njegovo geslo: «Dokler jaz živim, ne bo vojne!»

Aristide Briand je mrtev. Umrli je dne 7. marca leta 1932. Toda imel je mnogo pristašev — milijone in milijone ljudi, ki so preživeli svetovno vojno in spoznali, da je vojna zlo, ki mu ni enakega na svetu. Borili se bodo naprej, da razširijo sveto idejo Aristida Brianda ter vzgojijo človeštvo v miroljubnem duhu in v ljubezni do vseh narodov. Kdo jim želi več uspeha kakor žene in matere?

Iveri

Vojna je dediščina barbarov.

*

Vojskuj se z duhom — ne z mečem — in dokazal boš, da si vreden človeškega imena!

*

Tisti, ki sovraži druge narode in se navdušuje za vojno — ne ljubi svoje domovine!

(Aristide Briand.)

Fantazija bodoče vojne. Sedanje bombe lahko razstrele Eifflovo stolp.

Med tiskom te številke se je dogodilo strašno dejanje. Padel je kot žrtev zločinske roke Njegovo Veličanstvo kralj Aleksander. Bil je iniciator zveze balkanskih narodov, sklenil je bratsko prijateljstvo z bolgarskim narodom, zvezo s Čehoslovaki in Rumuni in sedaj je hotel utrditi še prijateljstvo s Francijo v svrhu evropskega miru, reda in varnosti. Največja zasluga Njegovega Veličanstva kralja Aleksandra je, da je bil vdan in iskren prijatelj miru, da je s tako silno dostojanstvenostjo in moralno zastopal ne le interese Jugoslavije nego vse miroljubne Evrope. Z njim smo izgubili modrega vladarja, Evropa pa velikega pobornika za mednarodni mir in sporazum.

Za njim žaluje ves narod.

Emil Ludwig je napisal v uvodu knjige «Julij 14» tole:*

Vojne je kriva vsa Evropa: to je pokazalo raziskovanje v vseh državah. To, da je samo Nemčija zakrivila vojno ali da je Nemčija na vojni nedolžna, so bajke za deco onstran in tostran Rena. Katera država je hotela vojno? Zastavimo drugo vprašanje: kateri krogi v vseh državah so hoteli vojno, jo olajšali ali začeli? Če napravimo namesto vodoravnega prereza skozi Evropo navpični prerez skozi razrede, spoznamo: vsa krivda je bila v kabinetih, vsa nedolžnost na cestah Evrope.

Zakaj nikjer ni imel mož pri stroju, v delavnici, pri plugu želje ali koristi, da bi prelomil mir, povesod so se nižji sloji bali vojne in se borili zoper njo do predzadnjega dne. Nasprotno pa je kabinete in z njimi delujoče štabe in zainteresirane kroge: ministre, generale, vojne dobavitelje, urednike gnalo v vojno častihlepje in strah, nesposobnost in pohlepnost, in ti so gnali vanjo tudi množice. Čim manj kontrole se je bilo kateri vladi bati, tem težja je njena zgodovinska odgovornost.

Knjiga Julij 14 je študija o neumnosti takratnih mogotcev in o pravem instinktu tedanjih brezmočnih ljudi. Internacionalno je tu dokazano, kako je nahujskalo nekaj nesposobnih voditeljev s potvorjenimi dokumenti, z lažmi o nevarnosti in z domorodnimi frazami petstomilijonsko množico v vojno, ki ni imela v sebi niti najmanjše nujnosti usode. Gospodarske krize, konkurenčna in kolonialna vprašanja so razpletala položaj Evrope, pa se je ta vendar večkrat ognila vojni; trem sposobnim državnikom bi bilo zopet uspelo, kar je hotela velika večina. Laž je, da je en sam narod hotel vojno ali da jo hoče dandanes! Zaradi oblike moderne vojne je postal pojem «bojevitega naroda» iluzoren. So le še zapeljivci, ki se varujejo, in zapeljanci, ki padajo. Niti eden tistih ministrov in generalov, ki so zasnovali vojno, ni padel na fronti. Če Evropa neče, da jo pahnejo v novo vojno, morajo vse države sprejeti zakone, da se vsakemu udeležnemu ministru odvzame plinska maska: potem se bodo takoj razumeli.

Filip Omladič:

Deseti iz vasi

ih Slokan je izkoristil rusko zmešnjavo in pobegnil iz vojnega ujetništva. Prav je sklepal, da ga v strelske jar-

ke ne bodo več silili, ker mu je bila granata v Karpatih odtrgala dva prsta na desnici, a motil se je, ko je mislil, da ga bodo pustili kar domov. Niti upanje, da bo prišel k svojemu 87. polku v Celje, se mu ni izpolnilo, ker je bilo leta 1918. že čisto nepomenljivo, kje si človeka pobral, samo da si ga imel, če si ga potreboval. Tam po zasedenih poljskih in ruskih krajih in na svojem obmejnem ozemlju je potrebovala Avstrija mnogo ljudi, ki so lahko bili tudi manj sposobni za vojaško službo. Miho so potisnili k nekemu skladišču za vojaško obleko v Lvovu.

Slokanovi v majhni vasi ob Savinji so se razveselili, ko so po dolgih letih spet prejeli od Mihe pisanje, da še živi. Odgovorili so mu, da je izmed vseh desetih vaščanov, ki so odrinili na razna bojišča, samo še on živ. Dva je raztrgala mina pod Grmado, dva sta padla pri Gorici, eden je umrl kot vojni norec v blaznici, enega so ustrelili kot izdajalca v Srbiji, a ostali so izginili na ruskem bojišču. Eden izmed teh je baje umrl za tifusom v nekem ujetniškem taborišču v Sibiriji.

«Deseti iz vasi pa se bo vrnil živ domov», si je rekel Miha, ko je prebral pismo.

Pri skladišču je Miha pasel lenobo in zaradi nezadostne prehrane gladoval ko volk v zametnem gozdu.

*

Meseca oktobra se je naenkrat začelo med vojaštvom šušljanje, da bo vojne kmalu konec. Mihovi tovariši, ki so se vračali z dopusta s Češkega, so dajali šušljanju že stvarno podlago: polom na solunski fronti.

Disciplina je začela pešati. Dopustniki so ostajali kar doma in zdaj je izginil ta, zdaj oni Mihov tovariš. V pisarni dezertterjev nazadnje niso več niti zapisovali.

Tudi Miha si je zaželel domov. Prosil je za dopust, pa mu ga niso dali.

Domov! Čedalje glasneje ga je klicalo. Nakupil si je živeža, kolikor ga je mogel dobiti, in iz vojaške zaloge izmaknil nekaj konserv. Vse skupaj je potlačil v nahrbtnik in jo mahnil lepega popoldneva na postajo, kjer so se že nekaj dni kar vrstili vlaki, naphani z vojaki. Ker ni mogel v noben voz, je stopil na stopnice najbližjega vagona in se prijel za držaj.

Nihče ga ni vprašal, kam pojde. Kdo naj bi v tej babilonski zmešnjavi stikal za dopustnimi listinami.

«Vožnja ne bo prijetna», je mislil Miha in se izkušal preriti s stopnic v voz. Pa ni šlo, saj jih

* Knjigo «Julij 1914» je izdala založba «Evalit». Naroča se pri naši upravi. Stane Din 60.—. Naročnice dobe mehko vezano za Din 30.—.

je bilo pred njim še pet, šest, ki prav tako niso mogli naprej. Med temi je našel prav poleg sebe na rojaka, ki se mu je oglasil, ko je zaslišal Mihovo pridušanje.

«Kakor slanike nas bodo mrevarili», je menil rojak. «Korenov Janez je moje ime. Pri Kranju sem pa doma. A ti?»

«Slokanov Miha iz Savinjske doline.»

«Prav, prav, sem se že bal, da bom v tem Babilonu brez družine. Na dopust se vozim. Sit sem vsega, pa sem si dopust kar sam vzela.»

«Tudi jaz sem pobegnil.»

«Če me bodo lovili, pojdem k zelenemu kadru. Ne vrnem se več, pa naj pride ves pekel nad mene. Sicer pa, veš, ko prideva domov, bo že konec vse svinjarije...»

Vlak je drdral. Ko sardine v škatli stisnjeni vojaki so kričali, peli in se prepirali. Iz nekega voza se je oglašala harmonika. Na postajah so nabit polni vlak zaman naskakovali vojaki. Posamezniki so plezali, ker ni šlo drugače, kar na strehe vagonov. Kdo bi jim mogel braniti! Med vožnjo sta se zaradi močnega sunka, ki ga je napravil vlak iz neznanega vzroka, dva strešna potnika zvalila na tla in obležala. Kdo bi se brigal, ali sta ostala živa ali mrtva!

Domov! Ena sama misel je družila vse te z vseh štirih vetrov Avstrije skupaj stepene, sestradane, ušive in napol poživaljene moške. Domov! Da se preleviš spet v človeka!

Večerilo se je.

«Prekleta me že bole roke», je vzdihoval Miha. «Pa lačen sem ko pes. Z obema rokama se držim in ne morem seči v nahrbtnik.»

Janez je stal nekoliko udobneje, a rok tudi ni imel prostih.

«Že dve noči nisem spal in danes še ničesar požrl», je pripomnil Janez in hlastnil v zrak z zobmi.

Misel, da bosta že čez nekaj dni doma, ju je zibala v lepe sanje. Stoječ na stopnicah s klecajočimi nogami in krčevito se oprijemajoč železnih držajev sta se borila z nevarno dremavico.

Mrzla oktobrska noč je legala na Galicijo.

Vlak se je približal neznanu postaji in obstal. Vpitje pijanih, po nemško govorečih vojakov, ki so od postaje planili prav proti njenemu vagonu, ju je zdramilo. Dva Nemca sta ju kratkomalo potegnili s stopnic in sama stopila na njuni mesti.

V strelskih jarkih.

Kletve, protesti v štirih, petih jezikih so sekali mrzli zrak, a že je vlak spet odsopihal v noč.

«Pojdite k vragu, se bom vsaj lahko v miru najedel», se je potolažil Janez, ko sta se z Miho odpravila v vojaško barako ob postaji.

Najedla sta se, položila nahrbtnika pod glavi. da bi se zbudila, če bi jima hotel kdo ukrasti zalogo, in izmučena zaspala skoro istočasno, ko sta legla.

*

Zjutraj je Miha obupaval, ker mu je bil nekdo ponoči ukradel iz nahrbtnika kruh in konzerve. Le kos slanine in prepečenec mu je pustil. Janezu pa je izginila iz nahrbtnika vsa zaloga.

«Kaj zdaj?» je malodušno govoril Janez. «Vrag ve, kje naj v tem gnezdu dobiva kruha ali kaj drugega. Če se bova takole vozila, bo vožnja trajala še teden dni.»

Snedla sta pol slanine in malo prepečenca, a drugo sta shranila. Nato sta se odpravila z nahrbtnikoma v vas kupovat novo zalogo. Odkrila sta trgovca žida, ki jima pa ni hotel prodati ničesar, češ da še zase nima dovolj. Le žganja jima je ponudil. Izpila sta malenkost, ker sta se njuna lačna želodca upirala žgoči pijači. Vendar pa jima je že ta mala količina alkohola stopila v glavo. Pijana sta odkolovratila ven iz vasi in sredi polja zaspala.

Popoldne sta obiskovala vaščane. Pa je bil tudi pri njih ves trud zaman. Ljudje niso imeli ali pa niso hoteli prodajati. Ko sta šla mimo večje domačije, sta videla v kletni shrambi kup krompirja.

«To bi bilo nekaj», so se Mihi zasvetile oči.

«Počakajva noči, pa bova vlomila v shrambo», je predlagal Janez. «Crkniti še ne maram.»

Mihi se je zazdelo, da bi to ne bilo čisto prav, a glad, ki mu je rogovilil po želodcu, da so mu zobje skoro šklepetaje prosili za plen, je zadušil pomisleke.

Pozno ponoči, ko je bilo temno ko v rogu in je pritiskal čedalje hujši mraz, sta se splazila k shrambi. Nikjer ni bilo žive duše. Z velikim vojaškim revolverjem se je ustopil Miha pred poslopje na stražo in napenjal ušesa, medtem ko je Janez z vso naglico in tiho, da se je čulo, kakor

bi škrtala miš, z vetrihom, ki si ga je bil prej sam napravil, brez težkoč odklenil preprosto ključavnico. Komaj pet minut, pa sta bila oba nahrbtnika natlačena.

Previdno sta se potem po vaški cesti vrnila k baraki in se vtihotapila vanjo. Nihče ju ni videl, kdaj sta legla kar blizu vrat na umazana tla, kjer je bilo še nekaj prostega prostora. Potuhnila sta se, ko se je zdajci iz vasi zaslišalo vpitje o tatovih in vlomilcih, ki pa je kmalu spet utihnilo.

Prečula sta vso noč, ker sta stražila plen, in se zjutraj zgodaj napotila v gozdiček, kjer sta bila že prejšnji dan. Tam sta napravila ogenj in prepekla ves krompir. Potem sta se vrnila s sklepom, da se zrineta v prvi vlak, ki bo obstal na postaji, četudi s silo. Pri židovskem trgovcu sta se napila ruma in korajže, da sta do postaje pripela in privriskala, kakor bila doma na vasovanju.

«Že od mobilizacije nisem bil doma», je začel pripovedovati Miha. «Dekle imam. Zdaj prevzajem posestvo in se oženim. Če me še čaka... Nič mi niso pisali o njej...»

V pijanosti je Miho zaskrbelo. V tem je obstal na postaji dolg tovorni vlak, natlačen s telesi, zavitimi v vojaške cunje. Z močnim zaletom sta se tovariša pognala proti najbližjemu vozu in se s preklinjanjem prisuvala med zgnetena telesa. Sredi vagona je stal majhen štedilnik in neki Dunajčani so pekli na njem rance. Vozili so se na dopust in so se najhuje upirali vsiljivcema. Ni jim bilo všeč, da se je možnost udobnosti zmanjšala s prirastkom. Miha in Janez sta se kar po domače pridušala, da ju noben hudič več ne pridrži v tem prekletem gališkem gnezdu in da ne marata crkniti zdaj, ko bo vojne konec. Ker ju nihče ni razumel, so protesti utihnili.

Vlak je lezel ko upehana kača počasi skozi jensko pokrajino. Zdaj pa zdaj je obstal kar sredi proge, kakor da se hoče od napora malo oddahniti...

Že tretja noč vožnje v tovornem vlaku se je bližala. Spati v takem vlaku skoro ni bilo mogoče. Nekateri so zdaj pa zdaj kar stoje malce podremali. Redki so se lahko zrinili k stenam, da so se naslonili nanje in nekoliko udobneje kinkali. Hrane je ljudem primanjkovalo. Vmes so bili sestradani okostnjaki, ki vse te dni niso deli v usta niti drobtinice kruha. Še do vode niso mogli. Janez in Miha sta z največjim samozatajevanjem varčevala z zalogo pečenega krompirja in jedla le toliko, da nista omagala. Nekaj sestradancev je tako oslabilo, da so jih morali med vožnjo odložiti. Enega izmed njih je stisnila jetika in so njegovo truplo kar vrgli iz vagona kakor mrhovino.

Tik pred Dunajem sta stovariša pojedla zadnje ostanke zaloge. Ko je tovorni vlak obstal na Dunaju, so morali vsi izstopiti in počakati druge vlake.

«Spati moram, spati,» je mrmral Janez, «ne morem več. Ne odpeljem se naprej, dokler se ne naspim...»

Vso noč sta v baraki spala ko mrtva in stopila zjutraj v svoj vlak, ki v njem še ni bilo posebne gneče. Celo sedela sta lahko na klopeh.

«Ne premaknem se več s prostora, dokler ne pridem v Celje», se je hropil Miha.

«Dva, tri dni, pa bova doma.»

Doma! Obema so se mrzlično zasvetile oči. Doma! Lakota je bila skoro pozabljena.

Njuni oslabei telesi sta se zibali v vozu, kakor da nimata hrbtnic, ko je vlak monotono ropotal proti Štajerski. Dremala sta in mislila, sto reči sta mislila na povratku v stare čase.

«Janez, ali imaš tudi ti dekle doma?»

«Ne! Neki Tirolec mi jo je zapeljal. Pustiva to! Sem že pozabil... Prekleta vojna hudičeva. Ne vem, kakšna kompanija, sami tahinirarji, se je vgnezdila v naši vasi. Dekle se je prijelo ti-stega lumpa. Jaz sem bil takrat pri Przemyslu ranjen... Več mesecev sem ležal...»

Mihi je bilo žal, da je načel kočljivo vprašanje.

«Tudi jaz ne vem, kaj je z mojim dekletom.» Oba sta umolknila in počasi začela spet kinkati z glavama.

«Čuj, žrl bi, vse bi žrl, kar bi dobil», se je spomnil Janez.

«Kje hočeš dobiti? Ali naj spet zapustiva vlak?»

«Pri moji kršeni duši, iz vlaka pa ne pojdem. Rajši res poginem. Prekleta Avstrija, če si začela vojno, bi morala skrbeti tudi za žrtje.»

Vlak se je na postajah polnil. Nekdo je prinesel z dopusta dva nahrbtnika kruha in ga prodajal košček po tri krone. Kupila sta nekaj kosov in jih pogoltnila, pa je bilo premalo. Kapljica v morje. Samo še bolj sta razdražila glad, ki ju je davil z besnostjo norca, ki mu nobena reč ne prinese več utehe. Da bi vsaj lahko spala. A so ju grizle uši, ki sta jih imela vedno več, ker jih med vožnjo nista utegnili uničevati.

In govoriti se jima ni dalo. Ure in ure sta se vozila brez besede, kakor omamljena, kakor v nekem čudnem svetu, ki ga ni mogoče razumeti in ki mu ni mogoče doumeti smotra in pomena.

Vozila sta se od Dunaja že drugi dan. Vlakov z vojaštvom z italijanskega bojišča, ki so srečavali njun vlak, je bilo vedno več. Ali je že vojne konec? Miha se je zamislil v žgance, ki jih bo jedel doma. Včasih so kje v vagonu zaškrtali zobje in Miha je kakor v sanjah gledal roko, zaganzajočo z otroškim veseljem v usta kruh, ki so ga zobje mleli, kakor bi plesali poskočnico. Velik kos kruha. Ni imel moči, ni imel poguma, da bi beračil. S trdo stisnjenimi zobmi se je zvijal na klopi v dve gube in gledal po tovarišu, ki je naposled kljub ušem trdno zaspal poleg njega z izrazom izmučene živali na obrazu. «Vedno bliže si domu», mu je govorila misel v dremavici. «Potrpi!» mu je šepetalo upanje. Zaspal je tudi sam in v sanjah se mu je zazdelo, da je spet tam v Karpatih in da sikajo nad njim granate. «Nikdar ne bo vojne konec», so govorile sanje, ki so zdajci preskočile na ujetniško taborišče v Rusiji, kjer je cela tri leta stradal in v hudih ruskih zimah zmrzoval. Ko se je zbudil, je bil vlak na slovenski zemlji. Tovariš je še spal.

«Kar spi, siromak!» je pomislil in usmiljenje s tovarišem ga je grabilo za grlo. Počitek je Miha toliko okrepil, da se je glad še bolj neukrotljivo oglašal. Malo pred Celjem je zbudil tovariša:

«Doma sem.»

Janez je skočil pokoncu. Pomencal si je oči:

«Hvala Bogu, dobro sem spal. Ali mi boš kaj pisal? Ali se bova še kdaj videla, Miha? Saj boš pisal...»

S solznimi očmi sta se poslovila in Miha je klecajočih korakov odmandral iz voza. V Celju je bilo vse na nogah. Vojne je res konec in Avstrije

tudi. Ta vest ga je tako poživila, da ni čakal savinjskega vlaka. Ni strpel. Napotil se je peš po državni cesti. Kakor pijanec je korakal. Čimbolj pa se je bližal domu, tembolj so se napenjale v njem mišice. Čedalje močnejši se je zdel sam sebi. Uši ni več čutil. Nič več ni bil lačen.

Ko je zagledal pred seboj rojstno vas in domačijo svojih staršev, sestre in bratca, je zavriskal kakor v tistih nekdanjih nočeh, ko je hodil vasovat. Njegov vrisk pa je bil tako divje zmago-slaven, da se ga je sam ustrašil. Tako menda zatuli divjak, ko stopi ves upehan od borbe na ubitega sovražnika. Deseti iz vasi je premagal vojno in se vrača.

D. Ravljen:

Skozi kanclijo Iz kronike zadnjega leta velike vojne.

Mar ti ni še danes včasih tesno pri srcu, kdor nosiš v spominu tesnobo in puščobo vojaških pisarn? — Kakor hlebčki pri peku, preden jih položi v peč, so bili po prašnih stelažah razvrščeni fascikli in modri kartoni. Med te modre platnice so bili vloženi številni listi, vsi po abecednem redu in za vsakega vojščaka po dva, da se je za kader in za edinico, h kateri je pripadal, dvojno pisala vojna usoda vsakega črnovojnika. Nekaterim, zelo redkim, je bila naklonjena. Nič drugega ni bilo zapisano, kakor da je Janez Štebal ali Pero Barič ali Stefan Morgenreiter prišel h kadru, omagal pod težo tornistra, bil poslan pred komisijo in nato odrinil k delavski kompaniji ali k pokončavanju uši v desinfekcijski centrali ali kam drugam po vojaških opravkih, ki jih je bilo križem monarhije, v zaledju, etapah in še tik za fronto neizmerno obilo.

Pa so bili pri nekaterih — in teh je bilo že več — zapiski še krajši.

Takole: Prišel h kadru tega in tega. Odšel s to in to marškompanijo. Pogrešan na laški fronti. Razstreljen. Identiteta naknadno ugotovljena. Po smrti odlikovan z malo srebrno svetinjo.

Tak lovski bataljon, ki je že v Galiciji s skrajnimi izgubami moštva pokazal, kaj se pravi «žrtvovati se za domovino», je kajpa po laški vojni napovedi bil med prvimi poklican braniti naše goriške kraje. Skoro dve leti je varno stražil Vršič. Tu so strelski jarki tekli nekod vzporedno komaj na nekaj metrov razdalje. Zelo ugodno za obmetavanje z ročnimi granatami! Izgube vendar niso bile prehude. Pač pa ni manjkalo dezertacij. V letu sedemnajstem pa je bilo treba pomagat v Tirole. Na stokrat preklete, peklenske Sedme občine. Tam so neprestane praske ubijale cele patrulje, ofenzive pa so lomile kakor vihar in pobirale vojaštvo tako naglo kakor vrabci zobljejo proso... Kadar se je uneslo in so se ostanki poraženega, razdesetkanega bataljona umaknili v rezervno, so prispele h kadru tiste žalostne pošiljke: sezname pogrešanih in mrtvih. Naslednje dni se je potem izkazalo, da je tudi nad polovico pogrešancev med tistimi, ki jih je pri priči ubila kroglja ali razmesarila granata. Ostali so zašli v ujetništvo. Okrvavljene kapsule, v katerih je bilo na koščku nepremočljivega papirja s črnim tušem zabeleženo, kdo je lastnik, so v pisarni pri kadru

Pred hišo je stala mati in se prestrašena umaknila, ko je videla, da se bliža zamazan, s kocinami porasel in shujšan potepuh v vojaških cunjah. Šele ko je izpregovoril, mu je stopila nasproti. Solze so ji silile v oči, ko ga je gledala in mu stiskala roko.

«Doma sem zdaj, mati, in zdrav sem. Samo če boste imeli dovolj žgancev, pa bom kmalu na konju.»

Vsi so prihiteli iz hiše, oče, sestra in bratec, mu podali roke in ga obstopili z vprašanji. Prišli so še sosedje in ga pozdravljali, saj se je edini izmed vseh vaščanov vrnil živ iz krvave vihre.

šle iz rok v roke in se je hladno zapisovalo tisto, kar je sporočil bataljonov štab.

Ni ga bilo v tehle pisarniških opravkih mojstra nad Berta. Na pamet je znal ves imenik bataljona in pisati je umel, mrha, da nihče spretneje. Degradirani enoletnik, pustolovec od prvih študentovskih let, ko je zrasel v ostravskem revirju, zdravejši od ribe, je vedril v soldaški kancliji, kakor da se je zanjo rodil. Bila mu je v pomoč lepa Doris, begunka iz poljskih krajev. Za sotrudnika je nadalje zval enoletnika Peregrina in Benedika. A jetični dolgi Josef Hoffmann je imel svojo posebno mizo, tam je s kemično tinto risal sezname in tabele. Razumel je češko in je bil od samega adjutanta Wölflinga postavljen za kontrolo v to mračno dolgo kanclijo z enim samim oknom, zročim na dvorišče in hlev.

Da se je kdaj ustavilo delo? Nikoli. Opravljalo se je površno, morda. Ali bilo ga je, bogme, za cele koše. Nihče drug kakor milostna radodarnost novega cesarja Karla je skrbela za to. Deževala so odlikovanja in nove naredbe.

Izdano je bilo cesarsko povelje, da se najstarejši letniki, ki so že davno prekoračili pet križev, odpošljejo domov. Velikanski križi z Bosanci! Svojčas, po okupaciji, jih je c. kr. uprava popisala vse za nekaj let mlajše, kakor so bili v resnici. Zdaj je to bridko hodilo navzkriž. Sivi, sključeni, izmognani kakor trhle vrbe so hodili in hiteli prosit za odpust.

— Kako, Pantelija Slijepčević, vrag te je dal, ko stoji tu črno na belem, da si šest, sedem let mlajši, kakor lažješ!

— Kolnem se, gospod moj, pomnim Švaba, ko je zasedel Bosno, kako ga ne bi, ko mi je takrat bilo že najmanj štirinajst let. Z dedom sem pasel črede ovac na Jahorini, volka se nisem bal!

— Brati ne znaš? Vidiš, to je strela, da ne moreš prebrati, kako je tu v papirjih zapisano. Privedi koga, pa ti bo potrdil, da še nimaš petdeset let.

— Bog me ubij!... je kanclijo zapustil Pantelija Slijepčević in drugi starci za njim. In so morali dalje služiti in trohneti, nesposobni za vsako rabo. Naprosili so enoletnike, znanice, da jim pišejo domov po krstne liste. Poslali so pravoslavni prote potrdila s pravimi letnicami rojstva. Pisarna je verjela, vsi so verjeli, še narednik Peter se je naveličal biti in kleti in je majal z glavo: Kaj početi z lačnimi mrtvaki? Usoda starcev, ki so že

sinove izgubljeni na frontah, pa se ni premaknila za pedenj dalje. Naposled...

Sanitejec praporščak Kosmač je pri kvartanju v kavarni zinił:

— Tako mi silijo Bošnjaki k vizitam, da so požrli ves aspirin. In zdaj? Jih krmim s sodo bikarbono...

— Primojduš! — je vrigel Peregrin kvarte na mizo. — Jaz bi jih pognal domov kakor gobavce v puščavo. Zakaj jih ne superarbitrirajo?

Kosmač, ta zapita, toponosa, stara medicinska bajta, je svetleje pogledal. Da, tako pojde! Pred komisijo jih je treba postaviti. V Judenburg pred komisijo. Vsak mesec enkrat je tam superarbitracija.

Po cele tedne prej je bil temni hodnik pred pisarno poln od jutra do večera. Čakali so odrešitve stari jetični Bosanci. In poleg njih ranjenci, ki so se s predrtimi pljuči ali z okleščeni udi vrnili iz bolnice. Taki, ki so močili posteljo. Vmes sleparji, ki so žrli sol ali kredo. Komisija v Judenburgu ni bila več nemilostna. Zlasti pri sključenih starcih je zatisnila oko. In vsem v pisarni — Bertu in Benediku in Peregrinu in drugim, ki so imeli z njimi opravka — je veselo plalo srce, kadar so starcem pisali popotne liste, odpustnice. Vsaka koščata roka se je iztegnila v slovo, čeprav je bilo podajanje rok zaradi garij prepovedano. Neizrečeno veselje, da je vojna zanje končana, je privzdigovalo suhotnike, da so se urneje zasukali in hiteli po stopnicah in čez trg v kasarno. Narednik Peter jih je gledal in rekel, kakor da je šala: «Kosti jim klopočejo, okostnjakom, da je človeka strah...»

Invalidi so stopali v pisarno pred sestavljače aktov. Kdor jih je gledal, ga je moglo preresti. Z zakrpanimi lici so prišli, da so oči komaj škilile izza šivov. Okleščene roke in noge so si pomagale s protezami. Prestreljena pljuča so dala le rahlo govoriti. Raztrgane prsi so uklonile glavo in ves život.

Završnikov Francelj se je nekoč prismejal v kancelijo. Bil je najlepši fant bataljona, znan kakor nihče drug. Visok, vitek, bistrega obraza, temnih las in oči. S protezo na desnici je pomahljal:

— Zvij mi, Peregrin, cigareto, pa boš videl, kako jo s protezo držim. Da, moja je pa res ime nitna...

Vtaknil je debelo, iz kosmatega tobaka nasvaljkano cigareto med umetni kazalec in sredinec, pihal in se pogovarjal:

— Tja, to bi tudi jaz rad vedel, kdo je kriv; jaz ali ročna granata? Saj ti pravim, vse dopoldne smo se tako igrali: mi Lahom jajčaste bombe, oni nam svoje v povračilo. Samo da so naše vse eksplozirale... ajnundevancik, cvajundevancik... na, saj veš, kako se meče. Lahom smo pa vračali njihove lastne. Pa pri takem špasu ima že hudič prste zraven. Poberem takšno laško mrcino, menda je bila tisti dan že sedma — plen! — roko mi je odtrgala, svinja... Veš, da mi je nerodno, za mehanika sem se bil izučil. Koliko so mi zapisali? S sto dvajset kronami na leto naj crkujem?

Vračali so se iz Rusije zamenjanci. Od lovskega bataljona tisti, ki so jih kozaki podrli in ujeli avgusta 1914 pri Zalesczykih. Niso govorili mnogo. Njih podoba sama je zgovorno pričala o trpljenju. Janez Starman je prišel prvi iz daljne Sibirije v domovino umret. Bled, ne, rumeničast v

obraz in šibak kakor devetdesetletnik se je pretipal po stopnišču v pisarno:

— Vot, vot... prosim vas lepo, dajte mi papirje.

Beseda ga je utrujala, hlipajoče je prihajala iz njegovih suhih ust. Oči so bile že zasanjane v oni svet. Pri Zalesczykih mu je ostra ruska krogla prestrelila mehur. Kakšno trpljenje na transportu v rusko zaledje! Koliko mrevarjenja nato vsa ta leta po ruskih bolnišnicah! Naposled je zanj prišel srečni čas, da se je med prvimi dvignil na daljno pot in so ga prepeljali iz Taganroga semkaj na Gornje Štajersko, h kadru.

Dobil je Janez Starman papirje in spremljevalca in se je odpeljal — še en dan in eno noč vožnje v smrdljivem, nabasanem kupeju — do Celja, od tam z vozom domov. Še sta ga čakala oče in mati, da mu izročita posestvo. Še ga je čakala nevesta. Ali ni bilo sojeno niti ženitvovanjsko pismo niti poroka. Mesec dni je umiral Janez Starman. Včeraj je sporočilo celjsko okrajno glavarstvo, da so ga pokopali.

Smrt, smrt, smrt... Tako je bila vsakdanja, tako blizu, da ni več dajala opravka ne možganom, ne srcu, samo še rokam. Debela pošiljka seznamov in identitetnih kapsul je zaposlila tri pisarje grobarje. Bert je iz zavoja izbiral in sortirjal. Benedik je iz fascikljev na policah iskal liste. Peregrin pa je pisal, pisal... — Mrtev, pogrešan, tudi mrtev, mrtev, ranjen, ujet, pogrešan, mrtev, mrtev... — Kakor pri hazardni igri je to zvenelo.

Široko je za svojo mizo v kotu sedel Josef Hoffmann. Iznad velikanske tabele, ki jo je risal z rumeno kemično tinko, je počasi dvignil glavo, da mu je jabolko suhega vratu pokukalo izza visokega, zelenega ovratnika:

— To se pravi, da so nam spet razbili bataljon!

Peregrin mu je bil najbližji, ker je sedel na dolnjem kraju podolžne mize, skoro v lice sta si lahko gledala. Njemu je veljalo vprašanje, toda Hoffmannu ni odgovarjal. Ne more ga živega. Saj je res samo še malo življenja v dolginu, ves je jetičen, ali to bedno sušično življenje še obupno plapolala in hlepi po hrani, po priznanju, po naklonjenosti šefa kadrskih kancelij, gospoda nadporočnika Wölflinga.

— Zini vendar! — se vzburi Josef Hoffmann.

Peregrin molče piše dalje, potem zvezuje kapsule, da zažvenketajo kakor zimski kraguljčki. In šteje, šteje...

— Dve sto ena in dvajset, dve sto dva in dvajset, dvesto tri in dvajset... Drži jezik za zobmi, Hoffmann... dve sto štiri in dvajset...

— Mrtvih? — zgrožena vpraša lepa Doris.

Šele popoldanske ure so tekle, ali mrak je že legel v dolino, v pisarni so pa ves dan gorele žarnice. Lepa Doris je vselej, kadar je mrak potipal skozi okno, stopila k peči in se grela. — Mrtvih? — je vprašala samo zaradi števila, zaradi novice.

— Ne, — je povzel Bert, — to je zdaj skupno število vseh izgub.

— O, sem že mislila, saj bi bilo grozno...

— Vendar, to je šele začetek, — je mirno pristavil Peregrin. — Pripravite se, ta teden bo ogromno dela!

Lepa Doris se je naslonila nazaj k peči, s prekrizanimi rokami na ledjih. Kako je njej vseeno, če se bo mnogo delalo! Živela je na Poljskem srečna mlada leta, bila je še napol otrok, ko je morala bežati. V Libercu na severnem Češkem se je znašla kot begunka s starši, tam jo je našel

nadporočnik Wölfling, ko je bil na dopustu, in jo povedel s seboj za pomočnico v pisarni in za družabnico oficirjem njegovega kroga, eliti pri kadru... V pisarni lepa Doris ni napravila mnogo škode, nikakor ne. Za okras je tej temačni dolgi kanceliji. Prijetno se da z njo kramljati. Tudi grobo šalo razume, čeprav je ponosna. Ne berači za cigarete kakor druge, ki jim je treba tanko narezovati komisni tobak in suho listje, ga trudoma zbirati v cigaretni papir in še sliniti zanje... Le za kruh je časih skrivaj prosila. Ne zastoj. Denar je ponujala. Tudi poljub. Ampak poljub le zato, da se je vse skupaj videlo bolj šaljivo, tovariško.

Ob šestih je Bert zapustil pisarno.

Tudi Hoffmann je končal delo, skrbno zamašil steklenico, nato je z dolgimi koščeni prsti zagrebel med lase in začel kleti.

— Človek mora obupati... Ves dan delam in zdajle, ko bi se spodobilo večerjati, naj ugibam, kje bi za vruga dobil kaj jesti. V gostilni mi ne dajo več, mati ne pošlje. Vdova je. Veste, kaj mi piše? Da dobivajo kruh le še vsak tretji dan — kakšen kruh! S skledami hodijo po njega, takšen je kakor blato.

— Oh, da, ugibajmo, gospod Hoffmann, kje bi se dalo dobiti grizljaj kruha.

— Kruha, gospodična Doris? Imate denar? — Dobro. Takole... pet kron. Le malo potrpite!

Oblekel je plašč, se opasal, salutiral.

Doris je čakala. Do osme večerne ure je molče čakala ob peč naslonjena, z rokama, prekrižanima na ledjih. Lahno se je pozibavala s telesom. Peregrin in Benedik sta bila še na delu.

— Mrtev... pogrešan, ne, tudi mrtev... ranjen, mrtev, mrtev... Bog jim bodi milostljiv!

— France Ferluga iz goriške okolice... Andrej Ravljen, kovačev iz Gaberk... Peternel Lojze iz Primorja, Špes Dorče iz Spodnjega Štajerja... mrtvi, mrtvi, mrtvi.

Vinjen se je vrnil Josef Hoffmann. Premogla ga je šmarnica. Tudi po žganju je zasmrdelo, ko se je zarežal in zinil:

— Peregrin, še zmeraj pri mrličih? O, jaz pa kaj boljšega vem. Brez zamere, gospodična Doris, nocoj sem se navdušil za pečeno volovsko kri in za krepko pijačo. Brez zamere, gospodična Doris... Mene ste zaman čakali, a niste se dolgočasili. Ob dveh takšnih ptičih!

— Gobec! — je Peregrin vrgel kost. Zato je prišel Hoffmann nazaj v pisarno, da napravi škandal.

— Zdaj se onegaviš, Jugoslawec, ko teče preiskava. Govoril sem z oficirjem... ne povem, s kom. Tako, zdaj vedo, kakšne so razmere po naših pisarnah. Sauhaufen! Vse sem povedal.

Hoffmannu je glava kinkala na dolgem vratu. Vijoličasti, mozolčasti nos je kljukal pod naočniki, za katerimi so se medlo svetile jeklenosive oči. Sove imajo tak obraz.

Peregrin je planil... Pograbil je stol in ga takoj spet zavrgel. Iskal je bajonet, pa ga tisti hip spet pustil v miru. Nazadnje je visoko nameril desnico. Tedaj je vmes stopila lepa Doris:

— Pustite ga... siromak je!

Umaknil se je Peregrin. Z Benedikom sta se spogledala. Pospravila sta popisane liste, povezala fasciklje. Kakor kraguljčki je spet zazvenelo, ko je Peregrin vrgel celo vrečico kapsul na polico. Potem sta odšla s tihim pozdravom.

Lepa Doris pa je ostala pri Josefu Hoffmannu. Obnemogel se je bil sesedel na stol in skrtil glavo v roke. Nežno ga je s svojo belo desnico božala Doris po glavi. Hoffmann je ihtel in tulil:

— Udariti me je hotel... Materi bom pisal!

Ivan Vuk:

Iztrgano srce

(Epizoda iz strašnih dni.)

Tam nekje na podnožju Karavank je vasica, kjer živi moj prijatelj kaplan, nekdanji vojni kurat. V svetovni vojni je moral blagoslavljeni v klanje odhajajoče ljudi, jim v metežu dajati odvezo in tolažbo in sprejemati zadnja naročila umirajočih. Ko sem ga obiskal, smo bili pri njem v večji družbi zbrani nekdanji tovariši z bojnih poljan in smo si obnavljali različne spomine in epizode.

Vojni kurat, moj prijatelj, sedaj kaplan, je rekel:

«Naj vam povem zgodnico, ki mi še sedaj ne gre iz spomina. Trpka je po vsej svoji vsebini, pomembna in tudi preteča.»

Za trenutek je pogledal skozi okno, si popravil lase, kakor bi mu bilo težko začeti oživljati spomine. Zajel je z globokim dihom sapo in začel:

«Pet grobov je med drugimi na našem vaškem pokopališču. Rekel bi, da vem za vse grobove, kdo leži v njih, samo kdo leži v teh petih grobovih, ne vem. Da so vojaki iz tistih dni, ko je bila peta božja zapoved zbrisana s tabel Mojzesovih, vem, ali za njih imena nisem mogel zvedeti. Neznani vojaki so, ne z vidnim spomenikom, pred katerim se klanjajo prihajajoči in dajejo čast

junaku, ki ga ne poznajo, ampak neznani vojaki s skromnimi, že preperelimi lesenimi križi. Leže v vrsti, kakor da so še sedaj, po smrti, na vežbališču, v strogi disciplini... Mladi so bili, ko so morali umreti, srce mater so bili, ki jim je bilo iztrgano. Nikogar izmed znancev in prijateljev ni bilo, nikogar izmed ljubečih, da bi jih bil pobožal v zadnji uri in jim stisnil roko v slovo. Tuji ljudje so jim zatisnili oči. Vsak je sporočil zadnji pozdrav svoji materi v tujem jeziku.

Petnajst let je tega, in grobove je zarasla trava. Le na dan Vseh svetnikov postavijo roke žen iz te vasice sveče nanje, jih prižgo in vsade nekaj jesenskih rož in zelenja. To so žene, ki imajo neke daleč v tujih grobovih prav tako svoje sinove in može in čutijo, da ondotne matere in žene prav tako prižigajo na grobovih njihovih sinov in mož svečke in polagajo zelenje nanje.

Pa se je zgodilo neki dan, da je potrkala na moja vrata tuja ženska sivih las, častitljive postave.

«Kje leži moj sin?» je rekla. V sanjah se mi je prikazal in mi povedal, kam naj grem. Petnajst let sem devala na stran od svojega skromnega zaslužka in si pritrjavala od ust, da sem zbrala

toliko, kolikor je bilo potrebno za pot v ta kraj, kjer leži pokopano tisto, kar mi je bilo uteha v bridkosti življenja, moja nada in radost. Dolga in težka je bila pot do sem.

Zazrl sem se v nežni, od bolečin in skrbi razorani obraz in v oči, ki so me gledale proseče in v pričakovanju, da uslišim njeno prošnjo. In bilo mi je, kakor da gledam žalostno Madono na oltarju naše cerkve.

„Pokažem vam“, sem rekel, „Pet grobov je neznanih in ne vem, v katerem leži vaš sin.“

„Našla ga bom, zakaj srce mi bo povedalo in pokazalo pravega.“

Stopila sva na pokopališče. Pet majhnih križev, skromnih, lesenih, je stalo v vrsti kakor vojaki. „Kateri bi le mogel biti ta grob?“ se mi je nehote vsiljevalo vprašanje.

Ženica se je prijela za prsi. Gledala je tistih pet grobov, šla počasi k vsakemu, postala pri vsakem, kakor da izroča vsakemu posebej pozdrave ali kakor bi klicala ime sina, ki leži v enem izmed njih.

Pri zadnjem, petem, je najdalje obstala.

„Emil“, so zašepetala njena usta. „Emil, sinko moj ljubljani. Mati tvoja je pri tebi. Oglasi se, da te čujem.“

Ali je bilo res ali pa se mi je samo zdelo, kdo mi to razloži. Zdelo se mi je, kakor da slišim tihe besede:

„Mamica moja, tukaj sem.“

In ženica je padla na kolena, objela grob z zdelanimi, suhim rokami, prislonila lice k zemlji in obležala tiho, kakor bi poslušala, kaj ji pripoveduje sin.

„Emil!“ je vzdihnila. In v tistem vzdihu je bilo toliko bolečine, toliko ljubezni, da se mi je utrnila solza iz očesa. „Čuj me, tolažba moja, moje vse! Vzeli so mi te, materi ubogi, nesrečni, in nihče me več ne pozna. Iztrgali so mi te in te položili sem v tujino. S kakšno pravico? Kdo jo je napisal in uzakonil?“

Trpka obtožba je bila, ki jo je govorila mati, objemajoč grob svojega sina.

„Ko te odnikoder ni bilo, ko so mi sporočili, da te je sprejela vase tuja zemlja daleč od mene, sem zahrepenela videti vsaj tvoj grob in ga ob-

jeti. Dolga je bila pot in petnajst let sem stiskala, da sem prihranila toliko, da sem lahko prišla k tebi. Hrepenenje moje se je uresničilo, Emil, sinko ljubljani. Tvoj grob objemam. Ni zapisano na njem, da je tvoj, ali srce, ki je del tistega, ki je v grobu, mi pravi, da ležiš tukaj, tvoj glas je odjeknil iz groba in me objel. Življenje, koprneče, leži tu v grobu, in mati, ki ga je ustvarila, plače, ker ni moglo izpolniti naloge, ki mu je bila dana...“

Dalje nisem slišal. Preveč me je dušilo. Vem pa, da so obtožbe matere morale biti strašne. Zakaj njeni tresljaji, njeno krčevito objemanje zemlje, njene stisnjene pesti so izdajale prekletstvo bogu mamonu, ki je porinil človeku morilno orožje v roke in zbrisal z Mojzesovih tabel peto zapoved.

Ko je vstala, je bilo na njenem obrazu kakor preročanstvo:

„Častiti“, je rekla, „matere vsega sveta smo žrtvovali svoje sinove, da so živeli drugi. Srce nam poka, če pomislimo na to. Zato pa odslej ne sme biti več klanja in umiranja na bojnih poljanah za koristi zlatega teleta in proslavo boga mamona. In gorje vsem, ki bodo te žrtve poteptali. Prekletstvo mater vsega sveta, ki so ga izrekle in ga še izrekajo, bo zlomilo omadeževalce teh žrtev.“

Vojni kurat, moj prijatelj, sedaj kaplan, je za trenotek utihnil. Pogledal nas je in pripomnil:

„Zgodi naj se, kakor je rekla. In razum in srce slehernega naj ponavlja te besede mater, da se vekomaj ne pozabijo.“

„Amen“, smo pritrdili vsi, in v slednjem izmed nas je bilo močno in silno, ki je govorilo:

„Umrli ste milijoni, svojo mladost in svoje moči ste žrtvovali zato, da bodo zanamci živeli. Vašo oporoko bomo čuvali, da bo vsem živa in vidna. Prekletstvo mater pa bo kakor oster meč, ki bo presekal vsak poizkus zlatega teleta, če bo poizkušalo onečastiti milijone grobov in onesnažiti reke solz trpečih mater...“

*

Tiho je postalo. Samo naše dihanje se je slišalo. Karavanke so se v luninem svitu zdele kakor pravljichen pojav bodočnosti. Naše misli so bile v tej bodočnosti...

Manica:

V spomin mučenicici

Kadar se izprehajam po prijaznih tivolskih gozdovih, se prav često domislim stare in revne Habičke, ki mi je nekoč pred leti tam v gozdu moje domačije prišla naproti.

Habička, veste, to je bila tista, ki jo je skromno, a pošteno preživljal njen edini in dobri sin Bernard. Ko je pa tega ugrabila svetovna vojna, je bila bolehnava reva odvisna le od usmiljenja dobrih sosedov.

Leta so minila od tedaj, a še vedno jo vidim, kako je s culo nabranega kostanja prisedla k meni, ne na klopico, ker teh v naših gozdovih ni, ampak na deblo posekanega hrasta.

«Kostanj nabiram, za drugo nisem», je začela. «Včasih, oj, včasih je bilo drugače. Zdrava in trdna sem bila, in Bernard je bil...»

«Mati,» ji rečem, «nikar ne govoriva o Bernardu! To vas žalosti. Pomeniva se kaj drugega!»

«Ko pa vedno mislim samo nanj! Ne morem drugače. Ti tega ne razumeš. Saj ne bom jokala, ne! Samo povem naj ti, kar sem premišljevala danes vse jutro. Moj mož — ti ga nisi poznala — je umrl tako kmalu. Bernardek je imel komaj dve leti. Da sem preživela njega in sebe, sem morala trdo delati od jutra do večera. Hodila sem na dnino, zdaj sem, zdaj tja, kakor je nanese. Otroka sem večkrat vzela s seboj na polje, kjer se je revše parilo na solncu ves božji dan. Včasih sem ga pa pustila pri gospodarju, ki seveda ni mogel vedno paziti nanj. In tako se je pripetilo, da je nekoč zašel k potoku in štrbunknil vanj. Sicer ga je neki dobri človek o pravem času rešil.

Emil Vachek:

Kri ne kliče po maščevanju

Odlomek iz romana.*

1.

Astenburg je ležal za razklanim drevesom in nervozno gledal z daljnogledom v gozd, odkoder so pričakovali ruski napad. Hipoma je v zraku nekaj zasikalo in razlegnil se je močan pok in tresket. Ko se je razpršil dim, je bilo videti zmedo na desnem krilu, kjer je poveljeval Wurmbrand. Astenburg je hitel tja. Ruska granata si je poiskala skupino pri strojnici, ubila dva moža in enega ranila. Eden obeh mož je ravno umiral, in Bernard se je sklonil nadenj. Bil je Häntschel, eden vojnih dobrovoljcev, osmošolec kadanjske gimnazije. V odmorih ga je Bernard često poklical k sebi v kritje in sta igrala šah.

Črepina granate je mladeniču razbila prsi in njegove oči so že osteklele.

Astenburg je začutil jezo in bol.

To je bil začetek.

Prihajal je tisti nesrečni sprevod. Astenburg se je nanje zadril, čemu lezejo sem, ko vidijo, da je streljanje Rusov namerjeno na to mesto. Poddesetnik, ki je šel na čelu, je odgovoril, da gre tod najbližja pot k brigadnemu štabu. Šele sedaj si jih je Astenburg pozorneje ogledal. Nič poseb-

toda — joj — še danes se vsa stresem, kadar se spomnim na to. Ali potem, potem! Poklicana sem bila na županstvo, češ da je otrok padel v vodo zaradi moje malomarnosti. Vse moje prošnje niso nič zalegle. morala sem plačati pet kron. 'Za kazen', so rekli. Moj Bog, kakor da nisem bila že itak vsled strahu dovolj kaznovana. Tako je, vidiš! Pa — kaj sem hotela reči — aha! Tole sem premišljevala! Bernardek je takrat samo v vodo padel, pa sem že morala plačati kazen. Zdaj pa povej ti meni, dekle, kdo bo kaznoval tiste, ki so motega Bernarda ne samo pehnili v vodo, ampak ubili? Bernarda, ki je bil tako dober in priden, ki je tako lepo skrbel zame in me tako ljubil, tega Bernarda gredo ubiti! Ali bi ne bilo bolje, da bi se bil takrat utopil? Dekle, kaj praviš na to? Ali je to prav?»

«Mati,» pravim pomirjevalno, «tu je težko odgovoriti. Za zdaj je pač tako. Zeleti je seveda, da bi bilo drugače. In upajmo, da tudi bo! Veste, mati, ko bi jaz imela glas, tako močan, da bi se čul po vsem svetu, tedaj bi najprej zaklicala:

Vi vsi, ki odločujete o usodi narodov, vi, ki se pravdate za dežele in države s krvjo in življenjem nedolžnih, vi, ki prizadevate toliko gorja, izcivilizirajte in izkultivirajte vaša pravdna sredstva, da bodo vredna človeka, da bodo dostojna in primerna za sedanji, toliko hvalisani 'prosvetljeni' vek!»

Ne vem, ali me je starka popolnoma umela, toda nepopisno hvaležno me je pogledala in njeni koščeni prsti so se krčevito ovili okrog moje roke...

2.

Brez besede je segel za bluzo in izvlekel zapisnik. Iztrgal je iz njega list, načekal nekoliko besed in dal list poddesetniku. Poddesetnik je prečital in obstal v zadregi. Bernard je medtem poklical nekoliko najbližjih vojakov ter jim ukazal, naj primemo aretirance. Poddesetnik, ki se je vedel doslej pasivno, je stopil pred Astenburga in rekel, da to ni mogoče. «Imam ukaz, da jih privedem k štabu»,

* Ta roman izide v začetku leta 1935. v naši založbi «Evalit», na kar vse naročnice že danes opozarjamo.

je dejal. — «Ampak jaz vam sedaj dajem drug ukaz!» je zakričal Bernard. «Velja poslednji ukaz. Sicer pa sem vam napisal za nje potrdilo.»

Toda poddesetnik se je še zmerom obotavljal, da bi ubogal. «Imam ukaz, da prinesem štabno potrdilo», je ugovarjal. Bernarda je ta trdovratnost razburila. «Pozor!» je zarjovel na tujega podčastnika. «Tega mi je že dovolj. Vi morate poslušati častnika. Poberite pobotnico in idite. Polobrat in nazaj k stotnjiki!»

Tuji poddesetnik se je še nekaj časa obotavljal, in Bernard se je še sedaj spominjal na znake duševnega boja, ki so se poznali na njegovem obrazu. Naglo je posegel vmes Wurmbrand, ki je vse uganil. Stopil je tik pred moža in zarjovel: «Tako, če se takoj ne pobereš, ti pomoremo mi», in ga je brenil v golenico. Sedaj se je poddesetnik vdal, zmignil z rameni, spravil listek v žep in pomignil svojim ljudem. Kmalu so izginili v gozdu.

Astenburgu se je jeza za trenotek polegla. Jeza na upornega poddesetnika. Kar je čutil zoper te tri, ni bila več jeza. Ti mu niso bili več ljudje. Njegov odnos do teh je bil ta, da je čutil, da mora ravnati z njimi na določen način. Njegovi osebni občutki so bili pri tem postranski. Zastopal je proti njim pravičnost. Obrnil se je k njim ter jim namignil, naj gredo z njim. Res so ubogali, ne da bi se količkaj upirali. Astenburg je izpopolnil število vojakov na osem. Vzeli so aretirance v svojo sredo. Sam je korakal spredaj in hitel, ne da bi se oziral. Pot je bila precej strma in ona žena se je začela spotikati, bodisi da so ji pohajale moči, bodisi da je nekaj slutila. Eden izmed vojakov jo je moral neprestano podpirati. Toda na nekem kraju je zdrsnila po vlažnem igličevju in obsedela. Vojak, ki je imel vedno opravka z njo, je izgubil potrpežljivost. «Vstani!» jo je pozval. Žena je izgovorila nekoliko prosečih besed, ki jih ni razumel. Govorila je slovaško. «Pojdeš, ali naj te brcnem?!» je sirovo zakričal vojak. Žena — kakor bi bila razumela — je s trudom vstala in šla zopet dalje.

Pod gričem je bilo majhno, prazno mesto, popolnoma povaljano od vojske, ki je tu odpočivala, in od rezerv, ki so bile tu v skrivališču. Toda sedaj ni bilo tu ničesar razen žalostnih ostankov po armadi, ki je odšla. Astenburg se je ustavil in ukazal vojakom, naj postavijo te tri v ospredje. Ti trije so šli, kakor bi ničesar ne slutili, kakor ovčice. Šele ko je Bernard ukazal, naj se obrnejo s hrbtom proti vojakom, so postali živahnejši. Prvi je začel stari mož, ki se je doslej tako častitljivo vedel. Ni ubogal ukaza, temveč je stopil naprej, pred samega Astenburga, ter ga s počasno, trdo nemščino vprašal, kaj namerava z njimi in zakaj naj se postavijo s hrbtom proti vojakom. Bernard mu ni odgovoril. Taki ljudje mu niso bili vredni odgovora. Poklical je najbližjega vojaka ter mu ukazal, naj spravi starca k onim drugim. Vojak je obotavljal se ubogal. Prijel je starega moža za ramo in mu rekel v zadregi: «Pojdite, nič ne pomaga.»

Toda mož se mu je izmuznil in iznova planil k Bernardu. «Prisegam vam,» je klical, «da sem nedolžen. Žrtev sem ovaduha, ki me je že dolgo sovražil in je sedaj izbral priložnost, da bi obračunal z menoj. Pojdite v Volosjansko. Vsakdo vam bo izpričal, da mi je prisegal maščevanje. Vsakdo vam bo tudi potrdil, da nisem imel z Rusi nič več stikov, kakor je bilo neizogibno.»

Bernard je s kruto zlobo poslušal. Vsaka beseda, ki jo je ta človek izgovoril, ga je še bolj prepričala, da je kriv. Tako ga je sovražil in tako zaničeval, da ga ni hotel priznati za vrednega edine besede. Ne da bi mu bil odgovoril na prošnje, se je obrnil k vojaku in se besno zadržal nanj: «Ali bo kaj?» Vojak je zopet priskočil k možu in ga potegnil. Toda starec se je branil: «Vendar ne boste morili nedolžnih!» je vzkliknil s povzdignjenim glasom. «Prosim, postavite me pred sodišče, in ne bojim se ga, ker se izkaže resnica, ko bodo zaslišani ljudje.» Bernard je pomignil vojaku. Ta se je zagnal, kakor da se je napil žganja, skočil učitelju za vrat in mu tako stisnil grlo, da je moral utihniti. Potem se je dal odvreči k drugim, ki so gledali vse to z grozo v očeh; bržčas niso razumeli niti besede. Vojak se je vrnil in Bernard je dal kratko povelje. Vojaki so se razpostavili k salvi.

Naenkrat je nekaj švignilo mimo Astenburga in se vrglo stari ženi na vrat. Bilo je ono dekle, ki se je držalo v neki razdalji. Povrh se je zgoraj v gozdu oglasilo streljanje. Bernard se je ustrašil, da je bil morda njegov oddelek napaden v njegovi odsotnosti, in zapustila ga je poslednja trohica samoobvlade. «Odpelji to dekle!» je zarjovel na enega izmed mož. Vojak je skočil k njej in jo odtrgal od materinega vratu. Strašen prizor, ko je to dekle tulilo še bolj ko prej v gozdu in ko je njena mati vila roke ter idoč za hčerko zrla Astenburgu v oči, kakor bi ga hotela hipnotizirati. Dekle se je branilo kakor bes, opraskalo in ogrizlo vojaka do krvi, preden jo je ukrotil in odvrekel. Drug vojak se je vrgel brez povelja na njeno mater ter jo s puškinim kopitom pognal nazaj. Njen mož je izbral zmedo in planil še enkrat k Astenburgu.

«Gospod,» je rekel proseč, «če že hočete moriti, zadovoljite se z menoj. Za kaj more moja žena in moj sin?»

Prebledel je kakor zid in se opotekel. Ustnice so mu nekaj momljale, morda neizrečeno prošnjo. Ni se vrnil na svoje mesto. Imel je še nekaj na srcu. Čez nekaj hipov je izpregovoril še nekaj besed. To je bila tista prošnja, da bi smel napisati nekoliko vrstic svojem sinu. Sedaj je Bernard izpregovoril in po kratkem premisleku odklonil tudi to prošnjo. Potem je pomignil, vojak je zopet priskočil in zavlekel starca v vrsto. Stari mož in njegova žena sta se objela, si ihtela na prsni, tako da so morali priti vojaki in ju odtrgati. Pokorno sta stala, obrnjena s hrbtom proti dvojni vrsti vojakov. Toda mladi ni hotel ubogati in se je v zadnjem hipu obrnil. Odpiral je usta, hoteč nekaj izgovoriti, bržkone kletev. Bernard se je nervozno stresel in dal povelje za salvo tako glasno, da je prekričal njegove besede. Potem je bilo vse tiho. Mladenič, stoječ proti vojakom, mu je zrl molče v obraz. Vojaki kakor da se obotavljajo. Dekle, privezano k drevesu, se je prebudilo iz omedlevice in začelo iznova vreščati. Šele sedaj so vojaki ubogali, kakor da je to signal. Toda to sploh ni bila salva. Najprej se je oglasil en strel, potem so se v raznih presledkih pridruževali drugi. Dekle je poslednjič zatulilo in nato utihnilo, ker je omedlelo. Vojak, ki jo je stražil, se je vrnil iz vrste k njej, jo odvezal in pustil na tleh.

Astenburg je pogledal. Videl je na tleh tri podrti telesa. Prevedel dr. Fran Bradač.

Kako vzgajajmo otroke za mir.

Bodočnost vsake države so otroci. Od njih bo odvisno, kakšno bo naše življenje čez dvajset, čez trideset let! Če bomo otroke vzgajali v pacifističnem duhu, potem se nam ni treba bati vojne in njenih grozot. Kako dosežemo, da se bo otroku upirala misel na vojno?

Ne dajajte otrokom igrač, ki spominjajo na vojno in boj! Ne kupujte mu pušk, sabelj, topov, tankov in svinčnih vojakov! Rajši podarite otroku knjige, ki opisujejo vojne grozote! Če greste z otrokom na izprehod in srečate slepca ali pohabljenca, povejte otroku, da je nesrečnež, vojni dolžnik za svoje trpljenje.

Učite otroka, da bo ljubil domovino, vendar ga nikoli ne učite, da bi sovražil kako drugo državo! Učite ga, da bo ljubil vse ljudi, da bo spoštoval druge narode in da bo gledal nanje z občeloškega vidika. Ne dovolite mu, da bi se prepiral s tovariši in sošolci, učite ga izprevidnosti in odpuščanja! Poučujte ga o strašnih posledicah vojne in o dobrinah, ki jih prinašajo državi in ljudem mirna leta!

Na vas materah sloni naša bodočnost! Od vas je odvisno, kakšno bo naše življenje čez dvajset, trideset let!

Prijatelji tvojih otrok.

Otroci morajo imeti prijatelje. Že v naravi mladih bitij je, da se oklepajo enako starih.

Naloga staršev je, da na ta prijateljstva pazijo. Otroci radi posnemajo drug drugega v dobrem in slabem.

Vsak vesten vzgojitelj bo takoj opazil na svojem otroku tuje vplive. Če vidi, da so dobri, naj bo vesel, če so pa slabi, naj se z otrokom resno pogovori, da bo tovariša, ki ga kvari, pustil. Če čuti otrok do vzgojitelja količkaj ljubezni in spoštovanja, ga bo ubogal.

Kitajka od včeraj in danes.

Prinašamo zanimiv članek pariškega časnikarja, ki se je seznanil z dvema kitajskima ženama z visokošolsko izobrazbo.

«How do you do?» vpraša mlada kitajska zdravnica dr. Li. Angleščino govori dovršeno, a z ameriškim naglasom. Prekriža noge in si prižge cigareto: «Slaba razpada iz Amerike je to kajenje», reče smehljaje se v opravičilo. Na zunaj je vsa Američanka, brez ovinkov govori o svojem poklicu, ki je za Kitajko nenaoden, edinstven. Zdravnica je in se zdaj specializira za kožne in spolne bolezni. In vendar je v tej izbihi poklica obilo ljubezni do kitajske domovine, saj si ga je izbrala le za to, da bi pomagala kitajski ženi, ne pa zaradi dobička. Iz njenega pripovedovanja spozna človek dosti kitajskih navad: «Saj veste, kako plašne so Kitajke izven domače hiše. Se dandanes se niso dosti izpremenile, vzlic oplivom z zapada. Se zdaj se ne upajo iti k zdravniku in mu odkrito potožiti svoje težave. Na vzhodu so kožne bolezni zelo razširjene, in le zdravnica jih more med ženskami zatirati. Tako bom imela, kakor vidite, zelo široko polje dela.»

Prav v očitnem nasprotju z veselo zdravnico, ki rez nima nič zdravniškega na sebi, je gospodična Cheng, ki se ukvarja s filozofijo. To mlado Kitajko, ki je s svojimi kratko ostrizenimi lasmi bolj fantu podobna, sem spoznal nekoč v kavarni, ko je prodajala neki časnik. Začel sem se z njo pogovarjati in kmalu sem izvedel, da se tega poklica ni lotila iz potrebe, ampak zato, da bi zmanjšala stroške časnika, ki pri njem sodeluje in ga pomagala širiti. «Vse sotrudnice moramo prodajati časnik, da ne izpričujemo svojih idej le z besedami, ampak tudi z dejanjem.» Gospodična Cheng govori imenitno francosko. Njen namen je pomagati trpečemu človeštvu in za svoj ideal dela noč in dan, brez ozira na nevarnost ali družabne ovire. In čudno, take vneme ne najdemo nikoli pri evropski ženi. Pri tem pa je gospodična Cheng iz najboljše družine. Študira filozofijo in narodno ekonomijo. Vendar pa ji je njena ideja važnejša kakor pa izpo-

polnjevanje znanja. Prav v tem se razločno kaže v njej kitajska kultura, ki ji je vsak človek samo del celote.

*

To je most med življenjem kitajske žene nekoč in dandanes. Nekoč je bilo vse njeno življenje posvečeno le materinstvu in družini, lastnega življenja sploh ni smela poznati. Moža sta ji izbirala domača družina in ženitovanjski posredovalec in pri zakonih je bilo važno le premoženje, ne pa občutje. Zakaj ustvarjenje nove družine je pomenilo le nadaljevati rod in služiti skupnosti. Čim več sinov je žena rodila, tem večjo čast je v družini uživala. Konfucijeva vera poveličuje zlasti otrokovo ljubezen do staršev, in ta ljubezen je ženi največje plačilo za življenjsko delo.

Tu moramo izrečno omeniti, da so na Kitajskem pred zakonom priznavali zmeraj le enoženstvo. Postranske žene, ki so na Kitajskem nekaj vsakdanjega, pa nimajo pred zakonom nobenih pravic in njih število je odvisno le od moževega premoženja. Najbrž so posledica presežka žensk nad moškimi. Marsikdo si je vzel postransko ženo tudi tedaj, ko mu zakonska žena ni mogla več roditi otrok. Petdeset let je pri Kitajki že skrajna meja rodovitnosti. Vendar pa so bile poleg zakonske žene brez vsake pravice.

Dandanes so se zahteve kitajske žene približale tistim, ki jih imajo žene na zapadu. Temu je največ ozrok mešanje zapadnjakov s Kitajci po kitajskih obmorskih mestih. Medtem ko je mogel prej le mož uveljaviti zahtevo po ločitvi zakona, ima zdaj to pravico tudi žena. Ali je zaradi tega kaj srečnejša kakor prej, ko je spoznala moža šele ob poroki in mu je morala biti v osem pokorna, je še vprašanje. Zakaj tudi v starih časih so morali biti kitajski zakoni srečni, kakor pričajo po vsej širni državi spomeniki časti, ki so jih na cesarjev ukaz postavili odovam, ki so ostale zveste možu čez grob in se dale z njimi pred žive sežgati. Nekaj pa je ohranila tudi moderna kitajska žena: požrtvovalnost za skupnost. Spoznanja, ki jih je nabrala po vsem svetu, ne smejo služiti za to, da bi svoji osebnosti priskrbela več veljave. Vsa ta spoznanja morajo koristiti trpečemu kitajskemu narodu, da mu morda pripravijo lepšo, dosti lepšo prihodnost.

Se je nekaj naročnic, ki niso plačale naročnine za zadnje četrtletje. Prosimo, da to še danes store. Položnico smo poslali posebej po pošti.

ZA NAŠE MALE

Stana Vinšek:

Male mucike velika sreča

V začetku ni bila le mucika majhna, ampak tudi sreča je bila majhna — tako majhna, da bi ji skoraj rekli: nesreča. Pa čujte, kako se je naposled le vse dobro izteklo!

Lansko zimo se je nekega dne priklatila na naše dvorišče drobna, črno-bela, silno mršava mucika. Ni bila prav nič nadležna, niti mijavkala ni; čisto tiho je sedela v kotu in samo z modrimi očesi prosila malo hrane. Dekle so ji tudi vedno kaj prinesle, navadila se je hiše in postala zaupljiva, toda skromna. Nekoč pa jo je zapazila mama in zapovedala, naj jo napodimo. Naša mama je sicer nebeško dobra, toda mačk nima posebno rada, in poleg tega smo imeli takrat še pet eksemplarov te «redke» živalske vrste v hiši. No, dekle so oficijelno ubogale, neoficijelno pa so muciki še vedno kaj vrgle — in mama ni nič «videla».

Pa je prišla zima in prišel je brat Stanko, filozof in naravoslovec. Seveda je kmalu zapazil klavrno zadevico na dvorišču in poln odločnosti in moškega «usmiljenja» je sklenil, da jo ustrelji: da jo tako reši

bednega življenja. Njegova sreča, da me takrat ni bilo doma!

No, stvar se pa le ni končala preveč krvavo, ampak prav profesorsko: ustrelil je že, toda mucike ni zadel v srce, ampak v desno šapico! Ko pa je mucika zajokala, milo in zategnjeno kakor bolno dete, je junaški filozof izginil, kakor bi ga bila zemlja pogoltnila.

Seveda se je ob teh žalostnih glasih zbralo vse ženstvo naše hiše ob ranjeni mačici, in če tudi prej kateri uboga pritepenka ni bila pri srcu, sedaj je bilo vse pozabljeno! V trenutku so dekle revico umile in obvezale, nakrmile in vteknile v košaro, kamor vtaknejo v naših krajih koklje, ki se nečejo zavedati svojih materinskih dolžnosti, ampak brezvestno zapuščajo svoja jajca. Takšna košara ima zadaj vratca, spredaj pa odprtino, skozi katero se hrani renitentna kurja mamica.

V takšno košaro torej so spravile naše ženske ubogo malo muciko in s tem je prišla k nji prva, mala sreča. Vsi so sedaj tekmovali v razvajanju drobne živalce, ki si je v toplem zavetju in ob dobri hrani kmalu opomogla. Bila je pa, kakor prej, nenavadno potrpežljiva in tiha, le če se je kdo približal, je hvaležno

predla. Še mama ji je vsak čas prinesla kak posebno dober grizljaj — in je nekako sramežljivo ugotavljala, da ima ta mucika vendarle prav posebno lepe oči.

V tem času sem prišla domov in menda mi ni treba posebej poudarjati, da se mi je uboga mala mucika takoj pripredla v srce. Takoj sem pa tudi vedela, kam jo imam spraviti, da nikdar več ne bo padla nazaj v žalostno vlogo zapuščene sirote.

Ko sem se nekaj dni nato odpeljala, se je črno-bela mucika peljala z menoj. Na pot je morala sicer v lični košarici, a tudi to je prenesla z znano dobrohotnostjo. Ko sem pa v Ločju stopila iz avtobusa, se mi je zasvetilo nasproti šest svetlih očes in šest otroških ročic se je iztegnilo proti meni — ne proti meni, proti košarici. In ko sem košarico odprla, so zavriskale tri male punčke.

Hribarjev dom na Loški gori: je male mucike velika sreča. Tam jo imajo vsi radi: gospodar in gospodinja, hlapec in dekla in pastir, z največjo, ljubosumno pristrčnostjo pa obdajajo svojo zlato muciko tri ljubke domače mucike: Lojzka, Slavka in Micaica.

PLAŠČ in KOŽUH

Vam nudita zunanjo zaščito proti mrazu in vetru.

Občutljive sluznice dihalnih organov pa Vam najboljše zaščitijo!

Kaiser jeve
prsne karamele
s 3 jelkami

Magičen kvadrat

1	2	3	4
2			
3			
4			

Črke aaaaddemmnoorr postavi v prazna polja tako, da dobiš vodoravno in navpično besede, ki pomeni:

1. dežela v Zapadni Indiji,
2. rimski cesar,
3. mesto v Rumuniji,
4. vladarica ženskega sveta.

Rešitev priobčimo v prihodnji številki.

Mamica vpraša Bredico, ki je še majhna: «Kakšno božično drevesce imaš rajši, veliko ali majhno?»

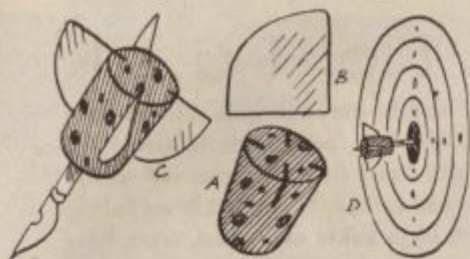
«Majhno, majhno!» hitro odvrne Breda.

«Zakaj pa imaš rajši majhno drevesce?» se začudi mamica.

«Ker ga laže dosežem in bom lahko vse sladkorčke pojedla, ki bodo na njem», se odreže Breda.

Prijetno lučalno igro

si lahko naredimo iz zamaškov. V vsak zamašek napravimo po štiri zareze (A) in zatakamo v vsako zarezo košček risalnega papirja (B). Zdaj zasadimo v ožji konec zamaška še staro pero, ki mu polovico odlomimo, in lučalna puščica je narejena (C). Nato jo narišemo na kos papirja še tarčo s številkami, in igra se lahko prične. Kdor največkrat zadene, dobi!

Zlogovnica

ka, ma, la, da, da, ka, ja, ga, ca, na, ma, van, an, e, ge, ne, ri, ri, i, živ, ol, do.

Iz zgornjih zlogov sestavi devet ženskih krstnih imen. Če pravilno postaviš imena drugo pod drugo, boš našel v začetnicah naslov družinske-

ga lista, ki ga vi in vaše mamice radi berete. Rešitev zlogovnice objavimo v prihodnji številki.

Lepa igračka

Brez posebne težave si lahko vsakdo zgradi ladjico, ki bo sama dolgo plavala po vodi, in to še precej hitro.

Nič drugega ni treba, kakor da napraviš iz lesa in plutovine ladjico in na širšem koncu, ki bo segel v vodo, pritrdiš košček kafe. Ko deniš ladjico v vodo, bo začela takoj krožiti po gladini in se bo pomikala, dokler ne bo vsa kafa porabljena.

Kdo zna?

Zatakni v mizo poševno tri igle, da bodo imele vse glavice v isti višini. Potem položi novc za 1 dinar na glavice igel in reci svojim znanecem, naj novc odpihnejo.

«To pa vendar ni nič težavnega!» porečejo vsi, toda takoj bodo videli, kako težavno je. Novc se bo majal in majal, odletel pa ne bo.

Sele takrat bo padel na tla, če boš naslonil brado na mizo, potisnil spodnjo ustnico naprej in pihnil pod novc tako, kakor bi hotel samemu sebi pihnuti v nos.

Kotiček tete Mine

Poslušajte, deklice in dečki, da vam povem čudovito zgodbo, ki sem jo brala v stari francoski šolski knjigi: zgodbo o zeleni mamici in Katarini. Nekaj čarovnije je tudi v tej istoriji. Kar vas je zelo prebrisanih, boste nemara rekli, da je šlo vse po naravni poti in da bi znali tudi vi tako čarati. Nu, čujte:

Katarina, mlada žena kmeta Tomaža, je medpletjem na vrtu prenehala in zastokala: «Jojmene, kako me hrbet boli! Pa če bi bila urnejša od gorskega potoka, ki drevi po skalah v dolino, niti tedaj ne bi mogla opraviti vse tlake, ki jo terjaja moj delovni dan. Zelena mamica, zelena mamica iz gozda! Zakaj nam ne prideš več pomagat, kakor si delala za babičinimi dnevi?»

«Tukaj sem», je zdajci rekel glas zraven Katarine, in pred njo je stala, kakor da bi bila zrasla iz tal, prastara zgrbančena mamica, ki se je opirala na palico. Imela je kljukast nos, ki ji je segal malone do brade, oči pa skrivnostne kakor kak čukec. «Hi, hi, pomagala ti bom, hčerka», je zakrakala. «Zelena mamica še vedno pride k vsakomur, kdor jo kliče. Vidiš, tudi svojih deset služabnikov sem kar prinesla s seboj. Storili bodo vse, karkoli jim ukažeš.»

S temi besedami je starka razgrnila svoj plašč — čisto posebne vrste je bil, iz zelene žabje kože z oglavnico, kakršnih danes ni več videti — in izpod plašča se je prikotalilo deset majcenih možičkov različne velikosti. Ti možički so takoj zagomazeli po tleh in jeli pleti in kopati, da zavzeta Katarina od samega začudenja ni mogla spraviti besede iz sebe.

«Hi, hi», se je spet zasmejala starka. «Ti se znajo lotiti dela. Tale dva debeluščka sta najmočnejša. Suhca znata sukati iglo in pero. Onale, velika, vrtita kolovrat, in tistale dva z obročastima pasoma sta večja raznovrstnim drugim delom. Najmanjša dva pa pomagata povsod. Samo troje si zapomni, hčerka Katarina:

prvič: od predolgega počitka postanejo tvoji služabniki okorni in nespretni za delo;

drugič: nikoli jim ne dovoli, da bi se ustrašili kakega dela in se začeli tresti;

tretjič: najbolje bodo delali po napevu vesele pesmi.

Da pa tvoji sosedje ne bodo mislili, da imaš opravka s kako čarovnijo, bom zdaj napravila, da izginejo možički v tvoje prste. Ti pa dobro hrani skrivnost!»

Katarina je začutila, kako ji je čudno gomazelo po rokah. O zeleni mamici in njenih desetih služabnikih ni bilo več duha ne sluha. Katarina je zmajala z glavo in se spet lotila dela. Ali se ji je vse to le sanjalo? Solnce ji je tako močno pripekalo na glavo! Pa ne da bi bila videla sredi belega dne prikazen?

Od tiste ure je v Katarinini hiši vse uspevalo. Delo ji je kar letelo izpod rok, in njeni otroci so se čudili: «Mamičini prsti se sučejo urneje od kolesca!» In Tomaž, njen mož, je strmel: «Gospodinja si, da ti ni enake. Poješ kakor škranjček, delaš pa za dve.» In sosedje so jo hvalili, kar se malokdaj zgodi: «Tu je res videti, da sloni blagor vse hiše na ženinih pridnih rokah. Katarina ima že spet novo kravico v hlevu.»

Katarina se je smehoma branila vsake hvale, saj je vedela, da je vse, kar je bila storila, samo zasluga zelene mamice in njenih desetih služabnikov.

Ker bo gotovo spet kedaj prišel čas, ko bodo imeli vsi ljudje dosti dela, bi jaz že vedela, kaj bi tedaj storila, če bi ga še doživela, kakor ga boste vi:

Najela bi si delavce zelene mamice!

Ali veste, kdo so? — Da bi vam dobro služili v življenju, iskreno želi Vaša

teta Mina.

Pri umetni prehrani dojenčkov

se doseže posebno povoljen uspeh z uporabo dr. Wanderjevega Hordenzyna. **Hordenzym** se doda razredčenemu kravjemu mleku, ki je potem po svoji sestavi toliko vredno kakor materino mleko.

Hordenzym z razredčenim mlekom se daje dojenčku, ki se pravilno razvija, do petega meseca, posebno koristen pa je v poletnih mesecih, ko je dojenček v nevarnosti, da dobi drisko.

Od petega meseca dalje se daje **Hordenzym** dojenčku z uspehom v prikuhah, ki so bogate vitaminov in mineralnih soli, ki jih otrok potrebuje za svoj razvoj, kakor špinača, kolerabice, cvetača, korenje, grah.

Prikuha, ki ji je dodan **Hordenzym**, je prav posebno redilna, ker jo telo bolj izkorišča kakor navadno prikuho, dojenčki jo pa vsi vprek radi uživajo. Prikuhe s **Hordenzymom** se sme dati dojenčkom brez nevarnosti tudi dvakrat tako velik obrok kakor navadne prikuhe.

Vprašajte otroškega zdravnika, kaj misli o Hordenzymu.

Prikuha s **Hordenzymom** je prav posebno ekonomična.

Hordenzym se dobiva v vseh lekarnah in drogerijah po Din 39.—

Dr. A. WANDER

D. D.

Tvornica farmacevtskih
in dietetskih proizvodov
Z A G R E B

Mesto lutk

Kajpa da so žive! Kaj bi sicer vzbujalo toliko bleska v otroških očeh, toliko skrbi, nege, nade in sreče? Ali je še kaj na svetu, nad čimer bi imeli otroci več veselja kakor nad njimi — nad lutkami? V otroških ročkah so one prav takšna živa bitja kakor oni, otroci, sami. Razlika je samo ta, da lutke jokajo — kadar se to od njih zahteva, ko drugače nepremično spe, kadar jih zaženejo za cele tedne pod posteljo, in se prebude šele takrat, ko se otroci domislijo nanje in jih zopet vzamejo v roke... Zavpijejo oziroma zavekajo samo tedaj, kadar se pritisne gumb na njih malem trebuščku... Vedno so tako mirne, spodobne in pridne.

Razlika med njimi in otroki je ta, da jih ne prineso štorclje. One se izdelujejo v tvornicah. Največje in po vsem svetu najbolj znane so tvornice v malem mestecu Neustadtu v Nemčiji. To je pravo mesto lutk. Ondi se ne zgodi nič, kar bi ne bilo v posredni ali neposredni

Polne košare samih lutk.

zvezi z njimi. Lutk pa je v Neustadtu veliko več kakor prebivalcev samih. One vladajo vse mesto in ga preživljajo. Sanjajo in se rode v ondodnih tvornicah, toda ne kakor igle in žepne ure, ampak po resničnem življenju, z otroškim obrazom in živahnimi kretnjami. Mali otroci stoje včasih prav tako, z oprezno iztegnjenimi ročicami kakor lutke, z okroglimi lički in velikimi očmi.

In ko leže potem, preden gredo po svetu, še vedno sanjajoč in z usmevom na ustnicah v velikih košarah, včasih po petdeset skupaj, bi si nihče ne mislil, da potujejo predstavnice čistega, otroškega veselja dalje kakor vsak neustadtski meščan, veliko dalje kakor ti in jaz: one potujejo do Avstralije, do zadnjega najbolj oddaljenega otoka v malajskem arhipelu, kjer iztegajo črni otroci za njimi roke in jih obgovarjajo v mednarodnem nemem jeziku.

Moški so dobri opazovalci...

Z enim samim pogledom ugotove, če ima žena dober videz. Žene pa najprej vprašajo: Kaj samo stori, da je njena polt vedno tako lepa in čista? To je povsem preprosto: ona uporablja za nego kože vedno

ELIDA CREME

de chaque heure

Pivi: **Vojna v temi in tišini**

(Vohunske zgodbe iz svetovne vojne.)

Vohuni se, odkar žive ljudje na zemlji, vohuni se vedno, v miru in vojni, v vojni pa še prav posebno. Kakor v mnogočem, nam je bila zadnja svetovna vojna tudi v vohunstvu odlična učiteljica, prava visoka šola.

Medtem ko so grmeli po frontah topovi in pokale puške, ko so sikali ognjemeti, ko so smrt troseči tanki plezali čez grmade trupel in je moril strupeni plin, se je vodila za fronto še druga vojna. Bila je to vojna v temi in tišini, očem nevidna, po svojih posledicah pa še strašnejša od ropotajočih vojnih strojev v strelskih jarkih. Bil je to boj vohunov in izvidnikov, oborožen z nevarnim orožjem zvijače in pretkanosti. Šele poznavanje volje in načrtov nasprotnika je omogočalo uspešno rabo ogromnega vojnega stroja milijonskih armad. V nasprotnikovo srce in možgane zroče oči, tako rekoč na stotine kilometrov

daleč segajoči daljnogledi, je bila vojska vohunov in tajnih agentov, mož in žena vseh slojev in poklicev, ki so po naročilih svojih generalnih štabov delali v sovražni deželi zanje. Pri vohunu je vse krinka, vse prevara. Nastopa kot pripadnik vsakega stanu in poklica, nikdar pa ni to, za kar se izdaja. Njegova pot gre tik ob prepadu, z eno nogo je vedno v grobu. Malenkostna pogreška, in njegova usoda je zapečatenata.

Težko si je bilo preskrbeti poročila, a še stokrat težje jih je bilo oddati naročniku v domačo deželo. «Sila kola lomi», pravi pregovor, in tako so si pod pezo razmer izmislili ljudje med svetovno vojno na tisoče načinov, da so prevarili pregledujoče mejne straže in vodili za nos poštno nadzorne urade. Človeška izumljivost je slavila zmago na tem področju. Tehniki in učenjaki so morali doprinesti svoje in težavni

poizkusi po kemičnih delavnicah so se vrstili iz dneva v dan, da bi našli nekaj novega, s čimer bi mogli varati nasprotnika.

Najpreprostejša ukana je bila nevidna pisava. Seveda je bila v tem med postopki nemajhna razlika. Ob pričetku svetovne vojne je bila videti taka stvar še resnično preprosta. Uporabljali so čebulov ali limonov sok ali pa mleko, tudi slino in celo urin za nevidno pisavo. Da bi jodovi hlapi te pisave ne pokazali nepoklicanim očem, so pred pisanjem vteknilo pismo v rahlo raztopino amoniaka ali hipersulfata. Kaj hitro so ta način dopisovanja opustili in pričeli uporabljati kemična pisala. Ta pa so bila tudi tako zavita, da so si belili z njimi glavo najsposobnejši kemiki sveta. Take tekočine je nosil vohun neopazno s seboj kot nedolžno ustno vodo, toaletno milo, kožno mažo ali parfum, včasih pa skrito v ovratnikih ali v nogavičnih zaponkah.

Med tisoči zaslužka željnih ljudi je bil tudi ameriški novinar Vaux Bacon iz New Yorka, ki se je ob-

Na- predek naše industrije

Ce govorimo o napredku naše industrije, moramo v prvi vrsti spregovoriti nekaj besed o naši stari renomirani firmi: Kolinski tovarni cikorijske, d. d. v Ljubljani.

Že od leta 1909. naprej smo imeli priliko občudovati energijo, s katero se je to podjetje počasi, vendar sigurno razvijalo in po svetovni vojni z začetim delom vztrajno nadaljevalo. Bili so takrat težki časi za vso našo industrijo, vendar je Kolinska z marljivim in racionalnim delom v l. 1922. popolnoma preuredila svoj obrat, dopolnila tovarno z novimi zgradbami in jo opremila z modernimi stroji, ki garantirajo prvovrstno blago.

Tovarna izdeluje vse vrste kavnih dodatkov, posebno znano «Kolinsko cikorijsko», «Redilno kavo» s srcem, «Figovo primes» itd.

Pogon je urejen po najnovejših pravilih tehnike ter znaša kapaciteta tovarne do 180 vagonov letno.

Kolinski kavni dodatek vsebuje prvovrstne hranilne snovi ter je vsled tega zelo zdrav in okusen pridatek za kavo.

Naša sotrudnica si je pred kratkim ogledala to tovarno in je mogla le z zadovoljstvom konstatirati, da vlada vsepovsod v tovarni najlepši red in res vzorna snaga.

To podjetje spada sedaj med naša najbolj solidna domača podjetja in zasluži, da se njegovi izdelki čim več uporabljajo in priporočajo.

vezal, da pojde za tisoč dolarjev kot vohun na Angleško. Od tam bo na dogovorjeni naslov na Nizozemskem poročal o ukrepih zračne obrambe v Londonu, o duhu angleških čet in kje se muči angleška vojna mornarica v škotskih vodah. Ko se je o tem razgovarjal z nemških naročnikom, se je nemalo začudil, ko ga je ta vprašal, če ima par črnih nogavic. Ni jih imel, moral pa je pri tisti priči ponje. Skočil je v prvo bližnjo trgovino in prinesel za en dolar par črnih nogavic. Radoveden, kaj imajo črne nogavice opraviti s špionažo, jih je izročil zagonetnemu Nemcu. In ta je urno potolažil njegovo radovednost. Privlekel je iz žepa majhno tubo, iztisnil iz nje debelo rjavo tekočino in jo razmazal po konici nogavic. Te nogavice so poslej služile ameriškemu novinarju za nevidno pisavo. Če je hotel imeti «nevidno črnilo», je le konce nogavic pomočil v kozarec vode in brez skrbi je v pisanih poročal, kar je hotel. V ta namen je uporabljal prav navaden nepološčen in čimbolj hrapav papir. Z navadnim črnilom je napisal nedolžno pismo prijatelju na Nizozemsko, med vrstice pa je s topim peresom in z «nogavično tinto» vrinil vohunsko poročilo. To je opazil le tisti, ki je poznal razvijalec skrivnostne pisave. V tem primeru

se je pokazala pisava šele po obdelovanju papirja na elektrolitičen način s srebrnim nitratom.

Že dalje časa je zalezoval francoski detektiv zagonetnega tujca, ki je stanoval v razkošnem hotelu na Elizejskih poljanah v Parizu. Nekega dne je opazil, da tujec nikdar ne da v perilo svojih robcev. Izmeknili so mu enega izmed skrbno čuvanih robcev in na njegovo mesto vtekli drugega enake barve in oblike. Zamenjani robec so nato najatančneje preiskovali v kemičnih delavnicah, in cele tri mesece je trajalo, da je znameniti francoski kemik Bayle dognal, da vsebuje robec nevidno črnilo v povsem novi sestavi. V vodo namočen je oddal pripravljeni robec le stotisočinko miligrama kemične tvarine, kar je povsem zadostovalo, da se je s katalitično reakcijo pokazala najrazločnejša pisava.

Z nevidnimi pisavami je bil resnično velik križ. Komaj so pogodili eno, kar je zahtevalo mnogo truda in časa, že se je pojavila druga, in za vsako naslednjo je bil postopek razvijanja težji in bolj zamotan. Prej omenjeni kemik Bayle, v čigar laboratorijih se je bil boj s skrivnostnimi pisavami, je leta 1918. sam izumil «črnilo», ki je postalo vidno le po določenem elektrokemičnem postopku. Potrebne so bile štiri re-

agenčne tekočine v povsem določenem vrstnem redu. Ako se je vrstni red zamenjal, se pisava ni pokazala.

Od leta 1915. je bila v službi nemške izvidniške centrale Mme. Tichelly, ki je nosila vohunski naslov Z. U. D. 160 in pošiljala iz Francije posebno spretno poročila v Nemčijo. Uslužbena je bila kot delavka po različnih tvornicah za strelivo. Brž ko je prevohala eno tvornico in vse, kar se je v njej dogajalo, je s katerimkoli izgovorom zapustila službo in si poiskala službo v drugi slični tvornici, ki je skrbela za narodno obrambo. V tvornici zaposlene žene so se odkrito razgovarjale, kaj jim pišejo možje in sinovi s fronte, in od teh je vohunka zvedela mnoge posameznosti, ki jih je sproti javljala v Nemčijo. Z nevidno tekočino je napisala na ovitku svoje poročila, in sicer na mesto, ki ga je nato pokrila z znamko. Tudi znamko je večkrat uporabila za svoja poročila. Po dogovorjenem ključu je odrezala več ali manj zobcev pri znamki. Napisala je svoja dognanja tudi na prav tanek listič papirja, ki ga je vteknila med dve zlepljeni dopisnici. Bila je silo pretkana in je dolgo trajalo, preden so ji prišli na sled. Končala je ob kolu v Vincennesu meseca marca 1917. Krogla ji je bila pričilo za njeno izdajstvo.

Poizkusna steklenička

COLOGNE "SOIR DE PARIS"

je privita zdaj vsaki originalni škatli

PUDRA "SOIR DE PARIS"

Izkoristite torej to ugodno priložnost in kupite pri svojem parfumerju za normalno ceno ta odlični puder. Naša kompletna serija "Soir de Paris" se dobiva v vseh strokovnih trgovinah.

BOURJOIS

PARFUMEUR-PARIS

Depot: BELA VARY, ZAGREB, Smičiklasova ul. 23

Koliko sme tehtati zdrava ženska.

Težo lahko določimo samo po visokosti. Najzanesljivejša mera so centimetri preko metra. Število kilogramov naj se ujema s številom centimetrov nad metrom. Ženska, ki je visoka 1-60 m, sme torej tehtati 60 kg. Tista, ki je visoka 1-70 m, bi morala tehtati 70 kg.

Z leti se teža nekoliko izpremeni. Starejši ljudje tehtajo zmerom nekaj manj kakor mlajši.

Potne roke. Tiste ženske, ki se jim rade roke potijo, naj si po nekajkrat na dan umijejo roke v hladni vodi, ki naj ji primešajo malce raztopljenega galuna. Po umivanju naj si jih zmerom dobro obrišejo in lahko popudrajo z riževo moko.

Želodčni krči. Če nas nenadoma napade želodčni krč, je dobro, da popijemo majhen kozarček slivovke, brinjevca ali kakega podobnega žganja, ki mu primešamo nekaj kapljic (3-4 kapljice) kuminovega olja.

Odrpte rane. Na odrpte rane ne dajamo mokrih obkladkov, ker bi s tem povečali nevarnost okužbe po bakterijah. Prav tako se ne smemo dotikati ran z rokami, da jih ne okuzimo.

Rdečico v obrazu odpravimo, če si obraz pogosto umivamo s hladno vodo, ki ji primešamo 1 žlico kuhinjske soli in dve žlici žganja.

Krvavitve iz nosu niso zmerom nedolžnega značaja. Časih nastopajo kot znaki poapnenenja žil, ledvične ali srčne bolezni. Kdor mnogokrat krvavi iz nosu, bi se moral vsekako posvetovati z zdravnikom.

Ako opažate

tedaj

da Vam popuščajo žilci, če Vas skrbi močno bitje srca in visoki krvni tlak, ako nemirno spite,

pijte kavo Hag, ki je z jamčeno oproščena kofeina. Edina prava zrnata kava za zdrave in bolne je

Kava Hag

Nekateri otroci prav težko dobivajo zobke. Njihovo telesno nerazpoloženje lahko olajšamo s tem, da jim dajemo tople ovitke okoli trebuha in hrbta. Hrana naj bo tekoča, najboljši je v takih primerih kamilični čaj.

Kamilice v zdravstvu in kozmetiki.

Kamilice imajo zelo veliko in mnogostransko zdravilno moč. Med zdravilnimi rastlinami jim pripada prvo mesto. Služijo nam tako za zunanjo kakor tudi notranjo porabo. Notranje se dajejo kot zavretke in tinktura pri želodčnih in črevesnih krčih, katarjih prebavil, napenjanju, pri žolčnih in ledvičnih okolenjih, pri bolečinah ob mesečnem čiščenju itd. Zelo priljubljene in učinkovite so sedne kopeli pri vnetju jajčnikov, maternice, ledvic, mehurja, pri hemeroidih itd. Kot sedne kopeli pomagajo pri vnetju krčnih žil. Za zunanjo rabo uporabljamo zavretke za izpiranje oči, ušes, nosa, gnojnih ran, ust in grla, za irigiranje nožnice pri vnetju.

Sijajno pa delujejo kamilice na kožo v kozmetičnem smislu. Kamilice napravijo kožo gladko, čisto in svežo. Poživljajo krvni obtok, regulirajo maščobnost, okrepijo in čistijo znojnice, izravnavajo gube, odstranjujejo suhi lišaj, izpuščaje, kraste, vnetja, nosno rdečico, razpokano kožo (ragade), zdravijo rane, opekline, ozebline, vlažna kožna vnetja (intertrigo, volk) itd.

Povsem isti učinki pri kosmetiki, kakor s čaji in obkladki, se dosežejo s Kamila kremo. Kamila krema ni draga in je v uporabi enostavna.

Kakšne so vaše noge?

Zelo mnogo je žensk, ki jih mučijo boleče noge. Visoke pete in tesni čevlji povzročajo obtiščance, trdo kožo, kurja očesa in rast nohtov v meso. Če hočemo imeti zdrave noge, si moramo pred vsem omisliti dovolj

Velika tuba

NIVEA
PASTA ZA ZOBE

čudovita po okusu
neprekosljiva v učinku!

velike čevlje z ne pretirano visokimi petami.

Noge si moramo vsaj po trikrat na teden okopati. Tudi skozi čevlje prihaja na noge prah, in napačno je mnenje, da je treba negovati samo tiste dele telesa, ki so vidni, tako na primer roke in obraz, ostale dele telesa pa zanemarjati! Vaše noge naj bodo zmerom čiste. Po kopeli si dobro otrite noge in nasujte nekaj pudra med prste. Tiste, ki imajo na nogah presuho kožo, naj si pa vtarejo med prste nekaj vazeline, da jim koža ne bo pokala.

Kurja očesa, obtiščance in trdo kožo si lahko sami porežemo ali si pa kupimo kako sredstvo za odpravo teh nadlog. Boleča mesta je dobro večkrat masirati s kako masno kremo ali z vazelino. Nohti na nogi naj ne bodo predolgi, ker potem težje hodimo in ker dolgi nohti radi trgajo nogavice.

Žene, ki mnogo stojijo in mnogo hodijo, bi si morale vsak večer umiti noge. Kopel ublaži bolečine in osveži mišice na nogah. Dobro je tudi, če si masirate noge od spodaj navzgor, da ni krvni pritisk navzdol premočan.

Mlada žena govori.

V naši domači hiši je bilo marsikaj, kar nam ni bilo všeč in kar sem izpremenila v svojem novem domu. To je bila na primer sprejemnica, kjer se nismo otroci nič kaj dobro počutili, ker je bilo treba na vse tako paziti. Na otomano nismo smeli lesti, vaz se nismo smeli dotikati, parket je bilo treba varovati in čipke na naslanjačih je bilo treba

Kofeina, dražljivega strupa v zrnati kavi, naj se po nasvetu zdravnikov in znanstvenikov ogiblje vsi, ki morajo varovati svoje notranje organe, kakor srce, ledvice, želodec in čreva. Iznajdba kofeina proste kave Hag, o kateri se upravičeno govori, da je blagoslov za človeštvo, omogoča brezskrbno uživanje prave zrnate kave vsem, tudi občutljivim in deci. Kava Hag nudi dragocen užitek prave zrnate kave, ker kofein nima z okusom in aromo nič opravka. Kava Hag lahko pijete celo svečer, močno turško, moka ali črno, ne da bi se morali bati motenj v spanju. Poizkusite enkrat. Ni boljše in zdravjše zrnate kave, kakor je kava Hag.

vselej popravljati, preden smo sedli. Ne, za to «hladno okrasje» v modernih stanovanjih ni več prostora, in to je prav. Prav tako kakor se hočejo odrasli dobro počutiti v svoji okolici, morajo imeti tudi otroci dom, kjer so res doma.

To glede stanovanja. Zdaj pa še nekaj o otroški obleki. Otrokova obleka mora biti praktična in ustrezati svojemu namenu. Ko smo bile še majhne, so nas v nedeljo oblekli v praznjo obleko, ki se z njo še ganiti nismo smele. Res, rade smo se postavljale pred ogledalo in strašno lepi so se nam zdeli tisti rokavi iz čipk in visoki ovratniki z ovratnicami, toda na izprehodu smo hodile nepriradno, prisiljeno. Obleka nas je ovirala. Ne, svojih otrok ne bomo tako oblačile. Otroci se hočejo razdivjati in zato morajo biti njih obleke iz trdnega blaga, ki se rado pere, tudi tiste, ki jih oblečejo v nedeljo.

Še o nečem bi rada povedala nekaj besed. O otrokovih okraskih in torbicah, ki so nas nekoč z njimi «osrečevali». Otrok je tem ljubkejši, čim preprostejši je. Njegove prirodne lepote ni treba podčrtavati z umetnim okrasjem. Kako se je nekoč godilo nam? Z ovratno verižico smo se igrale, dokler se ni vrvice raztrgala, da so se stekleni biseri razgubili na vse strani. In koliko torbic se je izgubilo pri iskanju cvečic in pri igranju! V svoji prirojeni ničemurnosti hoče biti otrok mamici podoben in si želi torbice. Kmalu pa mu je povsod odveč in nadležna. Saj je tudi ne potrebuje, ker mu napravi mamica za robec žepek v obleki ali pa na predpasniku.

Teh besed pa naj si nikar ne razlaga kdo tako, kakor bi hotela reči, da se otroku ni treba naučiti spoštovanja do svoje lastnine. Vsak otrok bo na svoje stvari pazil z veseljem le tedaj, če jih bo vesel. Do tistih, ki so mu le v nadlego in oviro, mu pa nikoli ne bo prav dosti.

Izveri

«Zmerom se drugače obrne!» To je najbolj resnična vseh besed in prav za prav tudi najboljša tolažba, ki je dana človeku na pot v njegovem zemeljskem življenju.

*

Samo v trenutkih svidenja in ločitve vedo ljudje, kolikšno obilje ljubezni je bilo skrito v njihovih prsih; in samo tedaj se upajo dovoliti ljubezni, da jim zadrhti na jeziku in kane iz oči.

*

Naša neumrljivost nam je razodeta po hrepenenju, ki je našemu duhu prirojeno. Vstvarjeni smo s slutnjo neumrljivosti, ki se nam ob poglobljanju našega duha izpreminja v gotovost. Iz te slutnje nam Bog skrivnostno govori in nas na tihem razsvetljuje.

*

Učenost je velik sveženj ključev, ki pa še davno ne odklene vseh ključavnice. Samo velemunst je tisti vetrnik, ki je vsaki kos.

Človeška prihodnost

Sedanjest ni nikoli naš namen, preteklost in sedanjest sta naši sredstvi: samo prihodnost je naš namen. (Pascal.)

*

V prihodnost zato tako radi gledamo, ker bi tisto, kar se v njej služajnega giblje sem in tja, s tihimi željami toli radi napeljali v svojo korist. (Goethe.)

*

Kdor stoji pred svojo prihodnostjo kakor pred igralno mizo in čaka slepega slučaja, je bedak. (Kotzebue.)

*

Sedanjest, pravi velik modrijan, spočenja od minulosti in rodi prihodnost. (Lichtenberg.)

Naročnina za list s krojno prilogo n 5 gospodinjstkih knjig: za vse leto Din 105—, za pol leta Din 54—, za četrta leta Din 27—; za Ameriko in Inozemstvo dolarjev 5—; za Italijo Lit 37—.

Posamezna številka Din 5—, krojna priloga Din 2—, gospodinjstka knjiga Din 30—.

Deset brošuranih leposlovnih knjig Din 100—, vezava teh knjig Din 60—.

Izdaja konzorcij «Žena in dom». Izdaja vsakega 1. v mesecu. Odgovorna za izdajateljstvo, uredništvo in upravnštvo Rija Podkrajškova.

Uredništvo in uprava v Ljubljani, Dalmatinova ulica 10/I.

Rokopisi se ne vračajo

Tiska Delniška tiskarna, d. d. v Ljubljani
predstavnik Miroslav Ambrožič.

Modni
ateljje

VERA

NEBOTIČNIK

6. nadstropje

LJUBLJANA

Telefon številka 24-63

Eleganca
Točnost
Solidnost

Prezgodaj.

Stražnik pride prav tedaj, ko se vlomilec plazi s svojim plenom skozi okno.

«He, vi, zdi se mi, da sem prišel ravno prav!»

«Ne, malo prezgodaj», odvrne mirno vlomilec.

Lepo vezana
knjiga bodi
kras knjižnice v
Vašem domu!

Take vezave,
od preprostih
do najfinejših,
Vam oskrbi

knjigoveznica

Jugoslovanske
tiskarne

r. z. z o. z.

Ljubljana,
Kopitarjeva ul. 6/II.

Po zakonu.

Gospod stopi k stražniku: «Tole mrtvo mačko sem pravkar našel v svojem avtu.»

«Nesite jo na najbližjo stražnico,» reče mož postave, «in če je v treh mesecih ne pride nihče iskat, bo lahko vaša.»

Gospodinje in šivilje,

zakaj se mučite po cele dneve s krpanjem perila na roko, ko Vam pa pripravo PST Patent Stopf Twist omogoči za zmerno ceno, da opravite to delo neprimerno hitreje in lepše na šivalnem stroju z enostavnim šivanjem naprej in nazaj.

**PATENT
STOPF
TWIST**

Zahtevajte PST Patent Stopf Twist še danes pri svojem trgovcu. — Vzorec s poštnino Din 10 dobite pri generalnem zastopstvu v Ljubljani, poštni predal št. 81.

Priznanje neke zaročenke

"Moški pričakuje toliko..."

Kaj je pravzaprav najprivlačnejše pri vsaki ženi?

Lahko imate krasno postavo, lahko ste dobro oblečeni, imate prikupljiv značaj in ste lahko dobra gospodinja. — Če pa Vaša polt ni čista, gladka in lepa, najbrže ne boste imeli nikdar možnosti, da bi pokazali vse svoje druge vrline možu Vaših sanj. Moškega pridobi najprej lepa polt. Kadar pripovedujem svojim prijateljicam, kako je popolnoma enostavno imeti svežo, belo in mehko kožo, se mi vse čudijo. Leta in leta že imam zaupanje v kremo Tokalon, bele barve, ki ni mastna. Ta krema beli kožo, jo osvežuje in je popolnoma brez vsake nevarnosti. Odstranjuje razširjene znojnice, zajedalce in gube, ki so posledice otrujenosti, pri tem pa čisti in popravlja tudi najtemnejšo in najbolj raskavo kožo. Prepričana sem, da bo sijajen uspeh kreme Tokalon, bele barve, pomagal vsaki ženi, da si osvoji moškega, za katerim hrepeni.

BREZPLAČNI VZOREC: Vsak čitatelj tega lista more dobiti zelo okusno kaseto s kremo Tokalon (rožne ali bele barve) ter puder Tokalon različnih nijans. Pošljite Din 5 — v poštah znamkah za poštnino, omoč in druge stroške na naslov: Hinko Mayer i drug, Odio 16—E, Zagreb, Praška ul. 6.

Medicinska literatura.

Tujec (hotelskemu vratarju): «Ali vam je znano, kje je tu v mestu medicinska knjižnica?»

Vratar: «Seveda! Kar na pokopališče pojdite, tam najdete vsa dela naših zdravnikov.»

Vedno si ga človek
iznova poželi ...

in vsak dan mu pripravi
novo veselje umivanje z
mehkim, nežno dišečim
milom Elida Favorit! Do-
vršeno lepa polt, zdrava,
čista koža — to je uspeh.
Ne more ga pogrešati no-
bena žena, ki hoče imeti
zares negovan videz!

MILO
ELIDA
Favorit